

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

GÜVENLİ VE EŞİT KENT POLİTİKALARI:
Uluslararası Standartlar ve İyi Uygulama Örnekleri

KENTSEL BAKIM HİZMETLERİ

Doç. Dr. Özge Sanem Özateş Gelmez

GÜVENLİ VE EŞİT KENT POLİTİKALARI: ULUSLARARASI STANDARTLAR VE İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

-3-

KENTSEL BAKIM HAKKI

Yazar

Doç. Dr. Özge Sanem Özateş Gelmez

Araştırma Ekibi

Burcu Hatiboğlu Kısacık
Çağrı Öngen Köse
Özge Sanem Özateş Gelmez
Selda Taşdemir Afşar

Katkıda Bulunanlar

Anjelic Kelavgil
Arzu Şenyurt Akdağ
Ebru Ergin
Gizem Tanay Aksaç
İlhan Tezel
Merve Demircan
Semahat Dicle Maybek
Tuğçe Koçoğlu

Tasarım

FGRAP Ajans | CMD

Mart 2022

www.esitkentankara.org

hgk.ankara@gmail.com

+90 531 880 19 50

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	1
Kentsel Bakım Hizmetlerine Erişim Hakkı Çerçevesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Temel Alan Güvenli Kentler.....	2
Uluslararası Belgelerde Bakım Hizmetlerine Erişim Hakkı	6
Kentsel Bakım Hizmetlerine Erişim Hakkına İlişkin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Standartları ve Önerilen Göstergeler.....	20
Kentsel Bakım Hizmetlerine Erişim Hakkı: İyi Uygulama Örnekleri.....	44
Kaynakça.....	50

KENTSEL BAKIM HİZMETLERİ

Giriş

Bu çalışma, Avrupa Birliği finansmanı ile Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD) tarafından yürütülen “Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi” projesi kapsamında Engelli Kadın Derneği (ENGKAD) tarafından yürütülen “Herkes için Güvenli ve Eşit Kent Ankara” projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Proje, özel olarak Ankara’nın herkes için güvenli ve eşit bir kent olabilmesi için kentsel politika ve hizmetlere duyulan ihtiyaçları, uluslararası standartlar ve iyi örnekler çerçevesinde analiz ederek, hak temelli savunuculuk çalışmaları için sivil toplum ve yerel yönetimler arasındaki iş birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Proje, ENGKAD’ın koordinatörlüğünde beş temel hak alanında Ankara yerinde aktif olarak izleme ve savunuculuk yapan örgütlerle iş birliği içerisinde yürütülmektedir. Bu kapsamda çocuk hakları alanında Fikir Sanat Atölyesi (FİSA) Çocuk hakları Birimi, gençlik hakları alanında İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği (İYADER), yaşlı hakları alanında Uluslararası Yaşlılara Saygı Federasyonu (UYSAF), kadın hakları alanında Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi ve LGBTİ+ hakları alanında 17 Mayıs Derneği, herkes için güvenli ve eşit bir Ankara’nın inşasında aktif rol almaktadır.

Bunun yanı sıra projenin yürütülmesinde Çankaya Belediyesi ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi iştirakçi olarak destek vermektedir. Dolayısıyla bu rapor, Ankara’ya uluslararası standartlar ve bu kapsamda tanımlanan toplumsal cinsiyet eşitliğine dair göstergeler çerçevesinde bakabilmek için kapsamlı bir çerçeve sunmakta, birçok kent için de yol gösterici olabilecek uluslararası ve ulusal iyi örnekleri sıralamaktadır. Rapor içeriğinde, sırasıyla, barınma hakkı, kentsel demokrasi hakkı, kentsel hizmetlere ve bakım hizmetlerine erişim hakkı ve çevre hakkı konularındaki uluslararası insan hakları belgeleri, bu belgelerin kapsamı, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemli olan insan hakları standartları ve göstergeleri, iyi uygulama örnekleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Bu açıdan rapor, kent hakkının öncelikli alanları olarak tanımlanan barınma hakkı, kentsel demokrasi hakkı, kentsel hizmetlere ve bakım hizmetlerine erişim hakkı ile çevre hakkı çerçevesinde hak temelli izleme ve savunuculuk yapan/yapmak isteyen sivil toplum örgütleri için kapsamlı bir kaynak niteliğindedir.

Umuyoruz ki, rapor içeriği başta Ankara olmak üzere daha güvenli ve eşitçe yaşayabileceğimiz kentler inşa etme sürecinde hak temelli sivil toplum örgütlerinin ve belediyelerin izleme ve savunuculuk açısından kapasitelerini güçlendirecek şekilde kullanılır.

KENTSEL BAKIM HİZMETLERİNE ERİŞİM HAKKI ÇERÇEVESİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ TEMEL ALAN GÜVENLİ KENTLER

Doç. Dr.
Özge Sanem Özateş Gelmez

- Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi
- Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi Kurucu Üyesi
- Toplumsal Cinsiyet Uzmanı

Bakım hizmetleri, ihtiyaçlarının karşılanmasında başkalarının desteğine gereksinim duyan çocuk, yaşlı, engelli ve hastalar için oldukça kritik bir öneme sahiptir. Çünkü yaşanan süregen ya da geçici sakatlık ve/veya hastalık durumu nedeniyle ya da yaşa bağlı nedenlerle kendi temel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük yaşayan kişiler için sunulan bakım hizmetleri, söz konusu kişilerin insansal olanaklarını gerçekleştirebilmeleri için zorunlu olan desteği sağlaması bakımından, temel kişi haklarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle bakım hizmetlerinin, insanın yalnızca insan olması dolayısıyla sahip olduğu temel haklar arasında yer alan bakım hakkını koruyacak şekilde kamusal kentsel hizmetler olarak düzenlemesi önemlidir. Dolayısıyla kent hakkı açısından bakım hizmetlerinin tüm yurttaşların eşitliğini gözeterek biçimde planlanıp uygulanması, tek tek kişilerin insansal olanaklarının geliştirilmesi için ön koşuldur.

Bu çerçevede kamusal kentsel hizmetler olarak bakım hizmetleri, kişilere doğrudan sunulan yemek yedirme, yıkanmasına yardımcı olma, uyutma, ilaçlarını almasını sağlama gibi kişisel ve tıbbi bakım hizmetlerinden, bakıma ihtiyaç duyan kişi için sorumluluk almayı ve süpervizörlük yapmayı gerektiren dolaylı bakım hizmetlerine ya da bakımın önkoşulunu oluşturan ev içi düzenlemelerle fiziki koşulları yaşanabilir kılma, alışveriş ve temizlik gibi destekleyici hizmetlere dek uzanır (Razavi ve Staab'dan aktaran Özateş, 2015, s. 28). Bu tür bakım hizmetlerinin bakıma ihtiyacı olan kişiye yakınlığı nedeniyle bakıcılar konumuna gelenlerin -çoğunlukla, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadınların- ihtiyaçlarını da dikkate alması gerektiği açıktır.

Bu nedenle kentsel hizmetler olarak bakım hizmetleri ile bu hizmetlerden yararlananlar arasındaki ilişkinin kurulmasından, hizmetlerin sunumuna ve takibine dek tüm aşamalarda hak temelli, geleneksel toplumsal cinsiyet ilişkilerini yeniden üretmeyen, bakıma gereksinimi olan herkes için ulaşılabilir, ayrımcılık yapmayan ve bu anlamda cinsel yönelimleri, cinsiyet kimlikleri, etnik kimleri gibi farklılara sahip olanlar açısından kapsayıcı ve nitelikli bakım hizmetlerinin kentlerde sunulmasına ve erişilebilir olmasına ihtiyaç bulunmaktadır (Özateş, 2015, s. 235).

Ek olarak LGBTİ+'ların gereksinimlerini dikkate alan uygun tıbbi bakım ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği bağlamında, kişilerin sunulan tıbbi bakım ve danışmanlık hizmetlerine erişimde ayrımcılık yaşamamalarının garantilenmesi önemlidir.

Bu bölümde, kentsel hizmetler olarak bakım hizmetlerinin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemli bir koşulu olarak değerlendiren uluslararası insan hakları belgeleri incelenmiştir. Bu incelemeyle bakım hizmetlerini, herkes için güvenli kentsel yaşamın ayrılmaz bir parçası ve aynı zamanda bir sağlık ve sosyal koruma politikasının önemli bir bileşeni olarak ortaya koyan normlara ve standartlara ulaşmak hedeflenmiştir. Söz konusu normlar ve standartlardan hareketle, kentsel bakım hizmetlerinin mevcudiyetine ve bir hak olarak herkes için erişilebilir kılınmasına dikkat çeken göstergeler önerileri geliştirilmiştir. Son olarak Türkiye ve dünyadan, kentsel bakım hizmetlerine ilişkin iyi uygulama örneklerine yer verilmiştir.

ULUSLARARASI BELGELERDE BAKIM HİZMETLERİNE ERİŞİM HAKKI*

*Uluslararası belgeler kronolojik olarak sıralanmış ve özetlenmiştir.

Birleşmiş Milletler
İnsan Hakları Evrensel
Beyannamesi (10 Aralık
1948)

Beyannamenin 25. maddesinde, “herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı” olduğu, “işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkı bulunduğu vurgulanmıştır. Beyannamenin aynı maddesinde “anne ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları” tanınmıştır.

Avrupa Konseyi
Avrupa İnsan Hakları
Sözleşmesi (1950)

Sözleşmenin ayrımcılık yasağını düzenleyen 14. maddesinde “Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır” hükmüne yer verilmiştir.

Avrupa Konseyi
Avrupa Sosyal Şartı (1961)

Şartta taraf devletlerin, “sağlık ve sosyal yardım hakkı”nı düzenleyen maddede yeterli olanağı bulunmayan ve kendi çabasıyla veya başka kaynaklardan, özellikle bir sosyal güvenlik sisteminden yararlanarak böyle bir olanak sağlayamayan herkese yeterli yardımı sağlamayı ve hastalık halinde bunun gerektirdiği bakımı sunmayı taahhüt ettiği” ifade edilmiştir (13. md.). Sözleşmenin 17. maddesinde ise taraf devletlerin, anne ve çocukların sosyal ve ekonomik korunma hakkının etkin biçimde kullanılması için uygun kuruluş veya hizmetlerin kurulması veya korunması dahil, bu amaca uygun ve gerekli tüm önlemleri alması gerektiği vurgulanmıştır.

Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (1996) Avrupa Sosyal Şartı’nın 1996 yılında gözden geçirilmiş versiyonunun 13. maddesinde taraf devletlerin, yeterli olanağı bulunmayan ve kendi çabasıyla veya başka kaynaklardan, özellikle bir sosyal güvenlik sisteminden yararlanarak böyle bir olanak sağlayamayan herkese yeterli yardımı sağlamayı ve hastalık halinde bunun gerektirdiği bakımı sunmayı taahhüt ettiği belirtilmiştir. Şartın 17. maddesinde taraf devletlerin, çocukların ve gençlerin, ebeveynlerinin hak ve ödevleri göz önünde tutularak, gereksinim duydukları bakım, yardım, öğretim ve eğitim olanaklarına sahip olmalarını özellikle bu amaç için uygun ve yeterli kurum ile hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesini sağlamakla yükümlü oldukları vurgulanmıştır. Madde 27’de ise kreş hizmetleri ve diğer çocuk bakımı ile ilgili düzenlemeler olmak üzere, kamusal ya da özel hizmetleri geliştirmek ya da teşvik etmek gerektiği vurgulanmıştır.

Birleşmiş Milletler
Her Türlü İrk
Ayrımcılığının Ortadan
Kaldırılmasına İlişkin
Sözleşme (1965)

Sözleşmenin 5. maddesinde taraf devletlerin “ırk, renk ya da ulusal veya etnik köken ayrımı yapmaksızın, herkesin kanun önünde eşitliğini garanti altına alma yükümlülüğü” olduğu vurgulanan haklar arasında yer verilen “ekonomik, sosyal ve kültürel haklar” altında “sağlık, tedavi, sosyal güvenlik ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı” tanınmıştır.

- İrk Ayrımcılığının Kaldırılması Komitesinin Roman grupların karşılaşılabileceği ayrımcılığa dikkat çeken **27 nolu Genel Tavsiye (2000)** kararında taraf devletlerin “Romanların tıbbi bakım ve sosyal güvenlik hizmetlerine eşit erişimini sağlamak ve bu alanda onlara yönelik ayrımcı uygulamaları ortadan kaldırmakla” yükümlü olduğu vurgulanmıştır.

**Birleşmiş Milletler
Her Türlü Irk
Ayrımcılığının Ortadan
Kaldırılmasına İlişkin
Sözleşme (1965)**

- Komitenin **29 nolu Genel Tavsiye (2002)** kararında “topluluk üyelerinin insan haklarından eşit şekilde yararlanmalarını engelleyen veya bunlara zarar veren kast ve benzer miras statü sistemleri gibi sosyal tabakalaşma biçimlerine dayalı ayrımcılığı” ifade eden “soya dayalı ayrımcılığın” ortadan kaldırılabilmesi için taraf devletlerin, “sosyal ve ekonomik haklar” bağlamında “soy temelli toplulukların üyeleri için tıbbi bakım ve sosyal güvenlik hizmetlerine eşit erişim sağlaması” gerektiği vurgulanmıştır.
- Komitenin **34 nolu Genel Tavsiye (2011)** kararında ise “ekonomik, sosyal ve kültürel haklar” bağlamında Afrika kökenli insanlar için tıbbi bakım ve sosyal güvenlik hizmetlerine eşit erişim sağlanması” gerektiğinin altı çizilmiştir.

**Birleşmiş Milletler
Ekonomik, Sosyal ve
Kültürel Haklara İlişkin
Uluslararası Sözleşme
(1966)**

Taraf devletlerin, bütün ekonomik, sosyal ve kültürel hakların kullanılmasında erkeklere ve kadınlara eşit haklar sağlamayı taahhüt ettiği vurgulanan Sözleşmenin “ailenin, anneliğin, çocukların ve gençlerin korunması” ana başlığını taşıyan 10. maddesinde “aileye, bakmakla yükümlü oldukları çocukların bakım ve eğitim sorumluluğu devam ettiği dönemde, mümkün olan en geniş ölçüde koruma ve yardım sağlanır” hükmüne yer verilmiştir. Sözleşmenin “sağlık standardı hakkı” başlığını taşıyan 12. maddesinde ise “hastalık halinde her türlü sağlık hizmetinin ve bakımının sağlanması için gerekli şartların yaratılması” gerektiği vurgulanmıştır.

- **4 nolu Genel Yorum (1991) [11(1). madde üzerine]** “Sağlık bakımı ve çocuk bakımı hizmetlerinin” kişilerin kolaylıkla ulaşabileceği bir lokasyona sahip olması gerektiği vurgulanmıştır.
- **5 nolu Genel Yorum (1994) [Engelliler Üzerine]** “Sosyal güvenlik” başlığı altında sosyal güvenlik desteklerinin, “engelli bir kişinin bakımını üstlenen” ve sağladıkları bakım nedeniyle genellikle “acil mali desteğe ihtiyaç duyan” ve çoğunlukla kadın olan bakım veren bireyleri” de kapsamı gerektiği ifade edilmiştir. “Beden ve ruh sağlığı hakkı” başlığı altında ise “özellikle bebekler ve çocuklar olmak üzere, engelli kişilere toplumun diğer üyeleriyle aynı sistem içinde aynı düzeyde tıbbi bakım sağlanması” gerektiği vurgulanmıştır.
- **6 nolu Genel Yorum (1995) [Yaşlıların Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakları Üzerine]** “Yaşlı kişilerle ilgili olarak uluslararası düzeyde onaylanmış politikalar” başlığı altında 1991’de kabul edilen Birleşmiş Milletler Yaşlılar için İlkelerin, Sözleşmede tanınan haklarla yakından ilişkili olan beş bölüme ayrıldığı, “bağımsızlık” başlıklı bölümde, “yaşlı insanların, gelir, aile ve toplum desteği ve kendi kendine yardım yoluyla yeterli gıda, su, barınma, giyim ve sağlık bakımı hizmetlerine erişimi” hakkının içerildiği hatırlatılmıştır. Söz konusu İlkelerin “bakım” başlıklı bölümde ise yaşlıların aile bakımı ve sağlık bakımı hizmetlerinden yararlanmaları ve barınak, bakım veya tedavi kuruluşunda ikamet ederken insan haklarından ve temel özgürlüklerden yararlanabilmeleri gerektiğinin” ilan edildiğine dikkat çekilmiştir. 1992 yılında ise Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı’nın kabulünün onuncu yıldönümü dolayısıyla Genel Kurul tarafından, yaşlı kadınlara topluma büyük ölçüde görünmeyen katkıları için yeterli destek verilmesi için yaşlanma konusundaki ulusal girişimlerin desteklenmesi talebini de içeren Yaşlanma

Birleşmiş Milletler
Ekonomik, Sosyal ve
Kültürel Haklara İlişkin
Uluslararası Sözleşme
(1966)

Bildirgesi'nin kabul edildiğinin altı çizilmiştir.

- **16 nolu Genel Yorum (2005) [3. madde üzerine]** Sözleşme'nin 7 (a) maddesi uyarınca "taraf devletlerin, çocuk bakımı ve bakıma gereksinimi olan aile üyelerinin bakımı için yeterli politikaları teşvik ederek, mesleki ve aile sorumluluklarını uyumlaştırmada kadın ve erkeklerin karşılaştığı kısıtlamaları azaltması gerektiği" ifade edilmiştir. Ayrıca Sözleşmenin 12. maddesiyle ilgili olarak 3. maddenin uygulanmasının, "kadın ve erkeklerin sağlık bakımı hizmetlerine erişimlerini ve eşitlik temelinde yararlanmalarını engelleyen yasal ve diğer engellerin kaldırılması" gerektirdiği belirtilmiştir.
- **19 nolu Genel Yorum (2007) [9. madde üzerine]** "Engelli kişilere yeterli gelir desteği sağlaması gereken desteğin aile üyelerini ve diğer enformel bakım sağlayıcılarını da içermesi" gerektiği belirtilmiştir. Sözleşme uyarınca taraf devletlerin, "yaralıların ve engellilerin rehabilitasyonu için sosyal hizmetler sağlaması, çocuk bakımı ve refahı konusunda tavsiye ve yardım sağlaması, engelliler ve yaşlılar için özel kolaylıklar sağlaması" gerektiği vurgulanmıştır. Yorumda ayrıca kadınlar için yeterli doğum izni, erkekler için babalık izni ve hem erkekler hem de kadınlar için ebeveyn izninin garanti edilmesi, yardımları katkı paylarıyla ilişkilendiren sosyal güvenlik planlarında, aile sorumlulukları ve eşit olmayan ücret sonuçları nedeniyle işgücüne aralıklı katılım gibi kadınların bu tür planlara eşit katkılarda bulunmalarını engelleyen faktörleri ortadan kaldırmak için adımlar atması, primsiz sosyal güvenlik programlarının, kadınların erkeklere göre yoksulluk içinde yaşama olasılığının daha yüksek olduğunu ve çoğu zaman çocukların bakımından tek başına sorumlu olduğu gerçeğini de hesaba katması gerektiği vurgulanmıştır.
- **23 nolu Genel Yorum (2016) [7. madde üzerine]** "Çocuklar ve bakıma gereksinimi olan yetişkinler için uygun fiyatlı gündüz bakım hizmetleri de dahil olmak üzere iş ve aile sorumluluklarını uyumlaştırmaya yönelik eğitim ve girişimler gibi tedbirlerin getirilmesi" gerektiği vurgulanmıştır. Yorumda ayrıca "işyerinde gündüz bakım hizmetlerinin ve esnek çalışma düzenlemelerinin, uygulamada eşit çalışma koşullarını teşvik edebileceği" ancak "cinsiyete özgü önlemlerden yararlanan çalışanların başka alanlarda hak kaybı yaşamamalarına" dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yorumda ayrıca taraf devletlerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sürdüren geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ve diğer yapısal engelleri ele almak için önlemler almaları" gerektiği, "gündüz bakım kuruluşları ve erkekler için devredilemez ebeveyn izni gibi mal ve hizmetlere erişimi teşvik ederek, yeniden üretim işinin kadınlar üzerindeki yükünü hafifletmeye yönelik girişimler de dahil olmak üzere, cinsiyete dayalı ücret farkının engellenmesi için teşvikler getirmesi" gerektiği vurgulanmıştır.

Birleşmiş Milletler
Medeni ve Siyasi Haklara
İlişkin Uluslararası
Sözleşme (1966)

Sözleşmenin "cinsiyet eşitliği" başlığını taşıyan 3. maddesinde Sözleşmeye taraf devletlerin, Sözleşmede yer alan bütün kişisel ve siyasal hakların kullanılmasında eşit haklar sağlamayı taahhüt ettiği vurgulanmıştır. Sözleşmenin denetim organı olan İnsan Hakları Komitesi tarafından kabul edilen Genel Yorumlarda sağlık ve tıbbi

**Birleşmiş Milletler
Medeni ve Siyasi Haklara
İlişkin Uluslararası
Sözleşme (1966)**

bakım haklarına yönelik açıklamalar getirilmiştir.

- **28 nolu Genel Yorum (2000) [3. madde üzerine]** Taraf devletlerin “çocukları koruma yükümlülüğünün, kız ve erkek çocuklar için eşit olarak yerine getirmesi” gerektiği, “eğitimde, beslenmede ve sağlık bakımı hizmetlerinde kız çocuklarına erkeklerle eşit muamele edilmesini sağlamak için alınan önlemler hakkında rapor vermesi ve Komiteye bu açıdan ayrıştırılmış veriler sağlaması” gerektiği ifade edilmiştir.
- **36 nolu Genel Yorum (2019) [6. madde üzerine]** Yorumda “yaşam hakkının korunmasına yönelik yeterli koşulların ele alınması için çağrıda bulunulan önlemlerin”, kişilerin “sağlık bakımı hizmetlerine gecikmeksizin erişimini sağlamak için tasarlanmış önlemleri” de içerdiği vurgulanmıştır. Taraf devletlerin ayrıca “tıbbi bakıma erişimi engelleyen cinsel yolla bulaşan hastalıklar da dahil olmak üzere, engellilik ve hastalıklarla ilişkili damgalanmayla mücadeleye yönelik önlemleri içerebilecek yaşam hakkından yararlanmayı ilerletmek için stratejik planlar geliştirmesi” gerektiği belirtilmiştir.

**ILO Kadın İşçiler için
Fırsat ve Muamele Eşitliği
Deklarasyonu (1975)**

Deklarasyonun 10. maddesinde kadın ve erkek işçiler arasında pratikte fırsat ve muamele eşitliğini sağlamak için sosyal altyapıyı güçlendirmek ve toplumda gerekli destek hizmetleri ve ekipmanı, özellikle her yaşta çocuğun ve ebeveynlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanacak ve yetkili kamu otoritesi tarafından sübvansede edilecek, işletilecek veya denetlenecek olan çocuk bakımı ve eğitim hizmetlerini ve kuruluşlarını sağlamak için tüm uygun önlemler alınacağı belirtilmiştir.

**Birleşmiş Milletler
Kadınlara Karşı Her Türlü
Ayrımcılığın Önlenmesi
Uluslararası Sözleşmesi
(CEDAW) (1979)**

Sözleşmenin 11. maddesinde “taraf devletlerin, istihdam alanında kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek ve kadın erkek eşitliği esasına dayanarak eşit haklar sağlamak için” alması gereken önemler arasında “özellikle çocuk bakımevleri ağının tesisi ve geliştirilmesi yoluyla anne ve babanın aile yükümlülüklerini, görev sorumlulukları ve kamu hayatına katılma ile birleştirmeyi mümkün kılan destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanmasını teşvik etmek” sayılmıştır. Sözleşmenin 12. maddesinde ise “sağlık bakım hizmetlerinden kadın ve erkeğin eşit olarak yararlanması için” bütün önlemlerin alınması gerektiğinin altı çizilmiştir.

- **21 nolu Genel Tavsiye (1994)** Komite, “çoğu devletin, çocukların korunması ve bakımı konusunda ebeveynlerin ortak sorumluluğunu kabul ettiğini”, “çocuğun yüksek yararının en önemli husus olduğu” ilkesinin, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye (Genel Kurul kararı 44/25, ek) dahil edilmiş ve artık evrensel olarak kabul edilmiş olmasına rağmen uygulamada, bazı ülkelerin, özellikle evli olmadıklarında, çocukların ebeveynlerine eşit statü verilmesi ilkesine uymadığı ve bu tür birlikteliklerin çocukları, her zaman evlilik içinde doğanlarla aynı statüye sahip olmadığı ve annelerin boşandığı veya ayrı yaşadığı durumlarda, birçok babanın, çocukların bakım, koruma ve bakım sorumluluğunu paylaşmadığına” dikkat çekmektedir.
- **23 nolu Genel Tavsiye (1997)** Komite tarafından “kadınların kamusal yaşama katılma yeteneklerinin önündeki engeller

Birleşmiş Milletler
Kadınlara Karşı Her Türlü
Ayrımcılığın Önlenmesi
Uluslararası Sözleşmesi
(CEDAW) (1979)

arasında kültürel değerler ve dini inançlar, hizmetlerin eksikliği gibi faktörlerin yanı sıra çocukların bakımı ve yetiştirilmesi gibi hanenin örgütlenmesi ve toplumla ilgili görevlerin erkekler tarafından paylaşılmaması” olduğu ifade edilmiştir.

- **26 nolu Genel Tavsiye (2008)** Komite, “devletlerin sınırlarını kontrol etme ve göçü düzenleme hakkına sahip olmakla birlikte, bunu onayladıkları veya katıldıkları insan hakları sözleşmelerinin tarafları olarak yükümlülüklerine uygun olarak yapması gerektiğini” belirterek, “güvenli göç prosedürlerinin teşvik edilmesini ve göç döngüsü boyunca kadınların insan haklarına saygı gösterilmesi, korunması ve yerine getirilmesi yükümlülüğünü” taşıdıklarının ve bu yükümlülüklerin, göçmen kadın işçilerin bakım ve ev işleri dahil olmak üzere kendi ülkelerine ve varış ülkelerine yaptıkları sosyal ve ekonomik katkıları dikkate alınarak üstlenilmesi” gerektiği vurgulanmıştır.
- **27 nolu Genel Tavsiye (2010)** “Yaşlı kadınların homojen bir grup olmadığı, çok çeşitli deneyim, bilgi, beceri ve becerilere sahip oldukları” gibi, “ekonomik ve sosyal durumlarının da bir dizi demografik, politik, çevresel, kültürel, sosyal, bireysel ve aile faktörüne bağlı” olduğu, yaşlı kadınların diğer rollerinin yanı sıra “bakım verenler” olarak da “kamusal ve özel hayata katkılarının paha biçilmez” olduğu vurgulanmıştır. Birçok yaşlı kadının “küçük çocuklara, eşlere/partnerlere veya yaşlı ebeveynlere veya akrabalara baktığı ve bazen tek bakıcı olduğu ve bu ücretsiz bakımın mali ve duygusal maliyetinin ise nadiren fark edildiği”, bu nedenle yaşlı kadınların “isterlerse çalışmaya devam etme haklarını korumak ve uygun olduğu durumlarda erkeklerle eşit emeklilik maaşı almak için isteğe bağlı bir emeklilik yaşına tabi olması” gerektiği belirtilmiştir. Uzun süreli bakım da dahil olmak üzere sosyal hizmetler, kamu harcamaları kesildiğinde yaşlı kadınların orantısız bir şekilde etkilendiği, birçok yaşlı kadının özel sağlık sigortası bulunmadığı veya hayatları boyunca ücretsiz bakım sağladıkları için devlet tarafından finanse edilen programlardan hariç tutulduklarına dikkat çekilmiştir. Yaşlı kadınların, bakımları altındaki çocukların ebeveyni veya yasal vasisi değillerse aile yardımı da talep edemediklerine, yaşlı ebeveynlere veya akrabalara ya da çocuklara bakım veren yaşlı kadınların, uygun sosyal ve ekonomik yardımlara erişiminin sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Yasal reformu ve politika oluşturmayı desteklemek için, taraf devletlerin, yaşlı kadınların durumu hakkında bilgi sahibi olmak için yaş ve cinsiyete göre ayrılmış verileri toplamaya, analiz etmeye ve yaymaya teşvik edildiği, ve bu tür verilerin, diğer konuların yanı sıra özellikle yoksulluk, eğitim yoksunluğu, şiddet, HIV/AIDS ile yaşayan veya HIV/AIDS’ten etkilenen kişilere bakım hizmeti dahil olmak üzere ücretsiz çalışma, göç, sağlık hizmetlerine erişim, barınma, sosyal ve ekonomik yardımlar ve istihdam konularına odaklanması gerektiğinin altı çizilmiştir. Tavsiye kararında son olarak sağlık sorunlarının başlamasını ertelemek için davranış ve yaşam tarzı değişikliklerini teşvik eden bağımsız yaşama ve palyatif bakıma izin veren bakım da dahil olmak, uzun süreli bakım, sağlıklı beslenme uygulamaları ve aktif bir yaşam tarzı gibi müdahalelerin ve özellikle hastalıkların tanınması ve tedavisi dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine uygun fiyatlı erişimi sağlayacak önlemlerin

**Birleşmiş Milletler
Kadınlara Karşı Her Türlü
Ayrımcılığın Önlenmesi
Uluslararası Sözleşmesi
(CEDAW) (1979)**

alınması tavsiye edilmiştir.

- **35 nolu Genel Tavsiye (2017)** Tavsiye kararının 40. maddesinde hukuki işlemler öncesinde, sırasında ve sonrasında toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan kadın şikayetçileri ve tanıkları korumak ve onlara yardımcı olmak üzere alınması gereken önlemler arasında mağdur/hayatta kalan kadınlar ve aile üyeleri için çocuk bakımı hizmetleri de sayılmıştır.
- **37 nolu Genel Tavsiye (2018)** Afetlerden sonra kadınlar için bakım ve ev işi yükünün attığına dikkat çeken afet ve iklim politikalarında da kadınlar tarafından gerçekleştirilen ücretsiz bakım işlerinin eşit olmayan yükünün kabul edilmesi gerektiği, bakım görevlerinin cinsiyete dayalı yükünü değerlendirmek, azaltmak ve yeniden bölüşüm için ev işi ve ücretsiz bakım işlerinin eşit paylaşımına ilişkin bilinçlendirme programları, uygun teknolojinin dahil edilmesi gibi politikalar ve programlar geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Kararda ayrıca kadınların çocuklar, yaşlılar ve hastalar için birincil bakıcı olarak hareket edebilecekleri yönündeki toplumsal beklentilerin, pandemi dönemlerinde de kadınların ve kız çocuklarının hastalığa karşı duyarlılığını artırttığına dikkat çekilmiştir.
- **38 nolu Genel Tavsiye (2020)** Komite, göçmen kadınların, özellikle bakım, ev ve imalat hizmetleri gibi “düşük vasıflı” olarak sınıflandırılan sektörlerde kayıt dışı ve güvencesiz istihdamda çalıştığına ve cinsiyete göre ayrılmış bu tür işgücü piyasaları, ya düzenlenmemiş kayıt dışı ekonominin bir parçası olduklarından ya da düzenlendiği durumlarda ulusal standartları karşılayan sektörlerden daha az koruma sağladığından, insana yakışır ve güvenli çalışma koşulları sunmadığına dikkat çekilmiştir. Göçmen kadınların, özellikle ev ve tarım işçilerinde çalıştıklarından haklarına ilişkin bilgilere çok az erişebilmekte, dolayısıyla ağır insan hakları ihlalleri riskine maruz kalabildikleri vurgulanmıştır.

**ILO 156 Sayılı Erkek ve
Kadın İşçiler için Eşit
Fırsatlar ve Muamele-
Aile Sorumlulukları Olan
İşçiler Sözleşmesi (1981)**

Sözleşmede, çocuk bakımı ve aile hizmetleri ve tesisleri gibi kamu veya özel toplum hizmetlerini geliştirmek veya teşvik etmek üzere ulusal şartlar ve imkanlarla uyumlu tüm tedbirlerin alınacağı vurgulanmıştır.

**Birleşmiş Milletler
3. Kadın Konferansı
(Nairobi, 1985)**

Konferans raporunda kadınların çocuk ve ev bakımı yükünü hafifletecek sosyal düzenlemelerin hayata geçirilmesindeki başarısızlıklara dikkat çekilerek, bir çocuğun doğumunu takiben ebeveyn izninin hem kadınlara hem de erkeklere verilmesi ve tercihen aralarında paylaşılmasının teşvik edilmesi gerektiği, çalışan ebeveynler için erişilebilir çocuk bakım kuruluşlarının sağlanması, işverenlerin, çocuk bakımının sorumluluklarını paylaşmak için her iki ebeveynin de esnek çalışma saatlerinde çalışmalarına yönelik olarak teşvik edilmesi gerektiğine, sağlık, eğitim ve öğretime ve kadınlara sağlık ve çocuk bakımı hizmetleri sunmaya yönelik kamu harcamalarının artırılması, yaşlı kişilerin bakımının hastalık yöneliminin ötesine geçmesi ve onların tam esenliğini içermesi, yaşlı kadınların kendi evlerinde, ailelerinde ve toplum içinde mümkün olduğunca uzun süre anlamlı bir yaşam sürmelerini sağlamaya yönelik olması gerektiği belirtilmiştir.

**Birleşmiş Milletler
Çocuk Haklarına İlişkin
Sözleşme (1989)**

Sözleşmenin 3. maddesinde “çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymaları” gerektiği vurgulanmıştır. Sözleşmenin 18. maddesinde ise “çocuğun yetiştirilmesi konusundaki sorumluluklarını kullanmada ana-baba ve yasal vasilerin durumlarına uygun yardım yapılması ve çocukların bakımı ile görevli kuruluşların, faaliyetlerin ve hizmetlerin gelişmesinin sağlanması” gerektiği hükmüne yer verilmiştir. Aynı maddede ayrıca, “çalışan ana-babanın, çocuk bakım hizmet ve kuruluşlarından, çocuklarının da bu hizmet ve kuruluşlardan yararlanma hakkını sağlamak için uygun olan her türlü önlemin” alınması gerektiği belirtilmiştir. Sözleşmenin 19. maddesinde çocuğun her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için alınması gereken önlemleri arasında “çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usullerin de” yer aldığı altı çizilmiştir. 23. maddede “engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı” olduğunun ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde ve yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanlara, çocuğun durumu ve ana-babanın veya çocuğa bakanların içinde buldukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılmasını” taraf devletlerin teşvik ve taahhüt ettiği belirtilmiştir. Söz konusu yardımın, “engelli çocuğun eğitimi, meslek eğitimi, tıbbi bakım hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışabilecek duruma getirme hazırlık programları ve dinlenme/ eğlenme olanaklarından etkin olarak yararlanmasını sağlamak” üzere düzenlenmesi ve “çocuğun en eksiksiz biçimde toplumla bütünleşmesi yanında, kültürel ve ruhsal yönü dahil bireysel gelişmesini gerçekleştirme amacını” taşıması gerektiği vurgulanmıştır. Son olarak Sözleşmenin 27. maddesinde ise taraf devletlerin, “ana-babası veya çocuğa karşı mali sorumluluğu bulunan diğer kişiler tarafından, çocuğun bakım giderlerinin karşılanmasını sağlamak amacıyla her türlü uygun önlemi alır” hükmü bulunmaktadır.

- **7 nolu Genel Yorum (2005)** Yorumda “erken çocukluk döneminde sağlık, bakım ve eğitim sağlanması da dahil olmak üzere kapsamlı erken çocukluk politikalarının bir parçası olarak ebeveynlere uygun yardım sağlanabileceği, özellikle en dezavantajlı kılınmış ve savunmasız gruplar olmak üzere, küçük çocukları bu tür programlara tam olarak dahil etmelerini sağlamak için ebeveynlere uygun desteğin verilmesi” gerektiği belirtilmiştir. Taraf devletlerin, çalışan ebeveynlerin çocuklarının çocuk bakımı hizmetlerinden, analık korumasından ve uygun oldukları tesislerden yararlanma hakkına sahip olmalarını sağlamak için tüm uygun önlemleri alması gerektiği hatırlatılmıştır. “Bakım” ve “eğitim” hizmetleri arasındaki geleneksel ayrımların her zaman çocukların yararına olmadığını kabul ederek, erken çocukluk döneminde eğitim ile bakımı entegre hale getiren, bütüncül, koordineli, çok sektörlü hizmetleri belirtmek için kullanılan “educare” yaklaşımı önerilmektedir.
- **9 nolu Genel Yorum (2006)** Bakım hizmetlerinin ve yardımın, engelli çocukların eğitime, öğretime, sağlık hizmetlerine, iyileşme hizmetlerine, istihdama hazırlık ve eğlence fırsatlarına etkin erişimlerini ve bunlardan yararlanmalarını sağlayacak şekilde tasarlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, bakıcılarının

Birleşmiş Milletler
Çocuk Haklarına İlişkin
Sözleşme (1989)

engellerinden etkilenen çocuklara da destek verilmelidir. Örneğin, engelli bir ebeveyni veya bakıcısıyla birlikte yaşayan bir çocuk, haklarını tam olarak koruyacak ve kendi yararına olduğu her zaman bu ebeveynle birlikte yaşamaya devam etmesine izin verecek desteği almalıdır. Destek hizmetleri ayrıca, evde bakım yardımı ve topluluk düzeyinde doğrudan erişilebilen gündüz bakım tesisleri gibi farklı geçici bakım biçimlerini de içermelidir.

- **13 nolu Genel Yorum (2011)** Çocukların her türlü şiddetten korunması için taraf devletlerce alınacak sosyal önlemler arasında; çocuğu bireysel olarak desteklemek ve çocuğun ailesini ve diğer bakım sağlayıcıları optimal olumlu çocuk yetiştirmeyi sağlamak için desteklemek için sosyal programlar geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çocuklar için hayata geçirilebilecek bu programlara, çocuk bakımı, erken çocuk gelişimi ve okul sonrası bakım programları; çocuk ve gençlik grupları ve kulüpleri, zorluk yaşayan çocuklara danışmanlık desteği (kendine zarar verme dahil); eğitilmiş personel ile 24 saat ücretsiz çocuk yardım hatları; periyodik incelemeye tabi koruyucu aile hizmetleri örnek gösterilmiştir. Aileler ve diğer bakım sağlayıcılar için ise psikososyal ve ekonomik zorlukları ele alan toplum temelli karşılıklı yardım grupları, belirli bir yaştaki çocuklara doğrudan ödenekler de dahil olmak üzere ailelerin yaşam standardını destekleyen refah programları; istihdam, barınma ve/veya çocuk yetiştirme konusunda zorluk yaşayan bakım sağlayanlara danışmanlık desteği verilebileceği vurgulanmıştır.
- **17 nolu Genel Yorum (2013)** Dinlenme, boş zaman, oyun, eğlence faaliyetleri, kültürel yaşam ve sanat haklarını gerçekleştirmek için özel ilgi gösterilmesi gereken çocuklar arasında sayılan kız çocuklarının, ev içi sorumluluklar, kardeş ve aile bakımı yükleri, ebeveynlerin koruyucu kaygıları, uygun kuruluşların olmaması ve kızların beklentilerine ve davranışlarına sınırlamalar getiren kültürel varsayımlar nedeniyle söz konusu haklardan yararlanma fırsatlarının kısıtlanabildiğine dikkat çekilmiştir. Kız çocuklarının bu haklarını gerçekleştirmelerinin önündeki bu yaygın engeller göz önüne alındığında, Komite taraf devletleri, ayrımcılık ve fırsat eşitsizliği kalıplarını birleştirmeye ve güçlendirmeye hizmet eden toplumsal cinsiyet klişelerine meydan okumak için harekete geçmeye çağırmıştır.
- **20 nolu Genel Yorum (2016)** Komite, ergenlik döneminde de çocuk haklarının uygulanmasına yönelik olarak yoksulluk içinde yaşayan, ortaöğretime geçiş fırsatı verilmeyen, lezbiyen, gey, biseksüel, transgender ve interseks ergenler, azınlıklara mensup ergenler, psikososyal, duyuşsal veya fiziksel engelli ergenler; göç eden ergenler; silahlı çatışma veya doğal afet durumlarındaki ergenler; ve sokakta yaşayan veya çalışan ergenler için nakit transfer programları oluşturmak ve eğitime erişimde marjinal grupların ayrımcılığına son vermek için proaktif önlemler alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Birleşmiş Milletler
4. Kadın Konferansı Pekin
Deklarasyonu ve Eylem
Platformu (Pekin, 1995)

Deklarasyonda çocukların, hastaların ve yaşlıların bakımı, eşitsizlik ve ücretli ve ücretsiz işlerin kadın ve erkek arasındaki dengesiz dağılımı nedeniyle, orantısız olarak kadınlara düşen bir sorumluluk haline geldiği, bazı ülkelerde kadınların, özellikle kamu hizmetlerinin mevcut

Birleşmiş Milletler 4. Kadın Konferansı Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (Pekin, 1995)	olmadığı durumlarda çocukların, hasta veya yaşlıların bakımı gibi daha fazla ücretsiz iş üstlenmek zorunda kaldıklarına dikkat çekilmiştir. Deklarasyonda annelerin okullarına devam etmelerini sağlamak için çocuk bakımı ve diğer hizmetler için destek sağlanması, çalışan erkek ve kadınların ihtiyaçlarını dikkate alan yüksek kaliteli, esnek ve uygun fiyatlı çocuk bakımı hizmetlerinin sunulması, çocuklarının bakımından sorumlu olanları teşvik etmek için ebeveyn eğitimi dahil olmak üzere, bir eğitim ortamının oluşturulması ve erkeklerin çocuk bakımı ve ev işlerine eşit olarak katılmaya teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.
Birleşmiş Milletler HABITAT II (1996)	“Habitat Gündemi Hedef ve İlkeler, Taahhütler ve Küresel Eylem Planı”nda belirlenen hedefler arasında sosyal bütünleşmeye yaptığı önemli katkının tanınması için aileye yardım etmek ve çocukların bakımına bilhassa dikkat ederek aile üyelerinin özellikle en dezavantajlı kılınanların barınma ihtiyaçlarını karşılamak için tasarlanmış sosyal ve ekonomik politikaları teşvik etmeye yer verilmiştir (40. md.). “Korunmasız gruplar ve özel gereksinim sahibi olanlar” başlığı altında yeterli barınmanın, çocukların ve ailelerinin yanı sıra aile dışında veya aileleri olmadan yaşayan çocukların hakkı olan özel bakım ve yardımın önemli bir bileşeni olarak kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (94. md.). Karar alma süreçlerine ve insan yerleşimleri stratejileri, politikaları ve programlarının uygulanması ve izlenmesine geniş tabanlı katılımını kolaylaştıran ve mümkün kılan uygun düzeylerde kurumsal ve yasal çerçeveleri yürürlüğe koymak için yerel yönetimlerin ve sivil toplumun, topluluklarını etkileyen sosyal, ekonomik ve çevresel politikaları gözden geçirme ve yerel öncelikleri belirleme ve temel eğitim, çocuk bakımı, halk sağlığı gibi alanlarda hizmetler için yerel standartların belirlenmesine katkıda bulunma kapasitesinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir (182. md.)
UNESCO Herkes İçin Eğitim Dakar Eylem Çerçevesi (2000)	Belgede özellikle en savunmasız ve dezavantajlı kılınmış çocuklar için kapsamlı erken çocukluk bakımı ve eğitiminin genişletilmesi ve iyileştirilmesi gerektiği vurgulanmış, “erken çocukluk bakımı ve eğitimi” için doğumdan itibaren yurttaşlık haklarını garanti altına almak, gelecekte daha iyi öğrenme çıktılarını garanti etmek ve eğitimsel ve sosyal eşitsizlikleri azaltmak için kapsamlı erken çocukluk bakımı ve gelişimi için kaynakların sürekli olarak artırılmasının esas olduğu açıklanmıştır.
Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı (2000)	Çocuk hakları konusuna yer verilen Şartın 24. maddesinde çocuklar, esenlikleri için gerekli olan koruma ve bakımdan yararlanma hakkına sahip olması gerektiği ifadesine yer verilmiştir.
Avrupa Konseyi Kentlilerin Yerel Kamu Yaşamına Katılımına İlişkin Tavsiye Kararı (2001)	Kararda “vatandaşların yerel kamusal yaşama katılımını teşvik etmek ve güçlendirmek için adımlar ve önlemler” başlığı altında yerel yönetimler ve seçilmiş temsilciler tarafından gerekli önlemleri sağlamak üzere yerel eylem için yeterli kapasiteye sahip olmasını sağlayacak şekilde olup olmadığının tespit edilmesi gerektiği belirtilerek okullar, kreşler ve çocuklar veya bebekler için diğer kuruluşlar, yaşlılar için bakım kuruluşları, hastaneler ve sağlık merkezleri, spor ve eğlence merkezleri, tiyatrolar, kütüphaneler gibi merkezler için yerel yönetimlerce sorumluluk alınması gerektiği vurgulanmıştır. Kararda

Avrupa Konseyi Kentlilerin Yerel Kamu Yaşamına Katılımına İlişkin Tavsiye Kararı (2001)	ayrıca yeşil alanların ve oyun alanlarının oluşturulması, suçla mücadele, çocuk bakımı, yaşlı bakımı gibi kendi kendine yardım kuruluşları gibi çevreleriyle doğrudan ilişkisi olan projelerin tasarımında ve uygulanmasında yerel sakinlerin doğrudan veya mahalle dernekleri aracılığıyla katılımının teşvik edilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.
BM Yeni Binyılda Kentler Ve Diğer Yerleşimlere İlişkin Deklarasyon’la İlgili S-25/2 Sayılı Birleşmiş Milletler Kararı (2001)	Yoksulluğu ortadan kaldırma stratejisi çerçevesinde, özellikle çocukların bakımına dikkat ederek, ailelerin ve bireysel üyelerinin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış sosyal ve ekonomik politikaların teşvik edilmesi gereği altı çizilmiştir.
Avrupa Konseyi Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi (2002)	Her kentlinin en temel hakkının, kentteki tüm sosyal aktivite ve olanaklara, yaş, ırk, bedensel ve zihinsel kabiliyetlerine bakılmaksızın, kendi özgür iradeleriyle erişebilmek olduğu vurgulanan Bildirgede, hamileler, çocuklar, yaşlılar, hastalar ve engellilerin, kısa veya uzun süreli uyum süreçlerinin, genellikle kentlerde göz ardı edilen konular arasında yer aldığına dikkat çekilmiştir. Bildirgede ayrıca “kentlerde sağlık” konu başlığı altında kişilerin kendi kendilerine ve birbirlerine yetebilmelerini sağlayacak, hastalık ya da kaza durumlarında bakımlarını üstlenebilecek sosyal şartların oluşturulmasının özellikle önemli olduğu vurgulanmıştır.
AB Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Meclisi Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı (2003)	Cinsiyet eşitliği politikası başlığı altında genç kızlara ve genç kadınlara yönelik sosyal hizmetler için parasal destek önlemleri uygulanması gerektiği vurgulanmıştır.
UNESCO Kadınların Kent Hakkı Şartı (2004)	Tam yurttaşlığa engel teşkil eden, bakımını kadınların üstlendiği çocuklar, yaşlılar, engelliler gibi bakıma gereksinim duyan nüfusa yönelik altyapı, hizmet ve kuruluşların oluşturulmasına öncelik verilmesi.
Birleşmiş Milletler Dünya Kent Hakkı Şartı (2005)	Şartın “kentlin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel gelişimine ilişkin haklar” başlığı altında yer alan 12. madde, su ve yerli ve kentsel kamusal hizmetlere erişim ve satın alma hakkı bağlamında kentlerin, tüm yurttaşlara sağlık bakımı hizmetleri, eğitim, rekreasyon kuruluşları gibi kamusal hizmetlere sürekli erişimin garanti edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Şartın “çalışma hakkı” başlığı altında ise kentlerin, engelliler için gündüz bakım merkezleri gibi uygun kuruluşların hayata geçirilmesi ve diğer önlemlerle kadınların istihdama eşit erişiminin teşvik edilmesi gerektiği (15. md.) belirtilmiştir.
Avrupa Birliği Avrupa’da Sürdürülebilir Topluluklar Üzerine Bristol Mutabakatı (2005)	Avrupa’daki farklı ölçekteki toplulukların sürdürülebilir olabilmesi için gerekli koşulları belirleyen ve iyi uygulamaların paylaşılmasını amaçlayan mutabakat metninde, sürdürülebilir topluluğun yedi özelliği arasında yer alan “insanların ihtiyaçlarına uygun ve herkes tarafından erişilebilecek kamusal, özel, topluluk düzeyinde ve gönüllü hizmetler olarak nitelenen iyi hizmetler arasında “aileler ve çocuklar için küçük

**Avrupa Birliği
Avrupa'da Sürdürülebilir
Topluluklar Üzerine Bristol
Mutabakatı (2005)**

çocukların bakımını da içerecek şekilde yüksek nitelikli hizmetler” de sayılmıştır.

**Avrupa Komisyonu
Avrupa Belediyeler ve
Bölgeler Konseyi – CEMR,
Avrupa Yerel Yaşamda
Kadın-Erkek Eşitliği Şartı
(2006)**

Şartın “siyasi temsil” (2. md), “işveren rolü” (11. md) maddelerinde altında seçilmiş temsilcilerin, çalışanların özel, mesleki ve kamusal yaşamlarını dengeleyebilecekleri çalışma saatlerinin ve yöntemlerinin düzenlenmesi ve bakmakla yükümlü olunan kişiler için bakım hizmetlerinin elverişli olması gibi tedbirlerin hayata geçirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Şartın “sosyal bakım ve hizmetler” maddesinde, her bireyin gerekli sosyal hizmetlere erişim ve ihtiyaç halinde sosyal yardımlardan yararlanma hakkı olduğu, “kadınların ve erkeklerin, sosyal ve ekonomik koşullarındaki farklılardan ve diğer etmenlerden dolayı farklı ihtiyaçlara sahip olabilecekleri ve bu bağlamda kadınların ve erkeklerin sosyal bakım ve sosyal hizmetlere eşit erişimlerini sağlamak için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır. Söz konusu tedbirlerle sosyal bakım ve sosyal hizmetlerin planlanması, bütçelendirilmesi ve sunumunda toplumsal cinsiyete dayalı bir yaklaşımın benimsenmesi, sosyal çalışmacıların, toplumsal cinsiyetin bakım ve sosyal hizmetleri nasıl etkilediğini anlamalarını sağlamak ve kadınlar ile erkeklerin bu hizmetlere dair farklı deneyimlerini dikkate almalarını temin etmenin amaçlanması gerektiğinin altı çizilmiştir (15. md.). Şartın “çocuk bakımı” maddesinde, nitelikli, düşük maliyetli ve mali durumları ne olursa olsun tüm ebeveynler ve bakıcılar için erişilebilir olan çocuk bakım hizmetlerinin kadın erkek eşitliğini geliştirmede taşıdığı önemi ve kadınların ve erkeklerin iş, kamusal ve özel yaşamlarını dengelemelerine yardımcı olduğu ifade edilmiştir. Çocuk bakımı hizmet yapısının sunumunu ve geliştirilmesinin görev kabul edilmesi, yerel çalışanların çocuk bakım hizmeti sunması veya desteklemesi dahil, cesaretlendirmek için üzerine düşeni gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Son olarak çocuk yetiştirmenin kadınlar ve erkekler arasında ve genel olarak toplumda sorumluluk paylaşımını gerektirdiğini kabul ederek çocuk bakımını esas olarak kadınların görevi olarak nitelendiren toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla mücadele etmeyi taahhüt ettiği ifade edilmiştir (16. md.). Şartın “bakmakla yükümlü olunan diğer bireyler için bakım hizmetleri” maddesi altında kadınların ve erkeklerin, çocukların yanı sıra, bakmakla yükümlü oldukları başka kişilere karşı sorumluluk taşıdıklarını ve de söz konusu sorumluluğun ekonomik ve sosyal yaşamdaki rollerini tam olarak üstlenmelerini etkileyebileceği, söz konusu bakım sorumluluklarının orantısız biçimde kadınların üzerine bırakıldığını ve dolayısıyla kadın erkek eşitliği önünde bir engel teşkil ettiği ifade edilmiştir. Bu eşitsizliklerle mücadele etmek için bakmakla yükümlü olunan bireyler için nitelikli ve düşük maliyetli bakım hizmetlerinin geliştirilmesi, bakım sorumlulukları nedeniyle sosyal tecrit mağduru olan bireylere destek sunumu ve fırsatların yaratılması, bakmakla yükümlü olunan kişilerin öncelikle kadınların sorumluluğu olduğuna dair kalıp yargılara karşı kampanyalar yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır (17. md.). Şartın “mobilite ve ulaşım” maddesi altında ise gelir, bakım sorumlulukları ve çalışma saatleri gibi etmenlere bağlı olarak kadınların erkeklere oranla toplu taşımacılığı daha fazla kullandığı gerçeğine göre hareket edilmesi gerektiğine işaret edilmiştir (26. md.).

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (2007)

Engellilerin insan hak ve temel özgürlüklerinden tam yararlanmasını teşvik etmek için çabaların toplumsal cinsiyet perspektifi içermesi gerektiğinin vurgulandığı Sözleşmede engellilere, ailelerine, onların bakımını sağlayanlara cinsiyete ve yaşa uygun yardım ve destek sağlayarak, sömürü, şiddet ve istismar vakalarının nasıl önleneceğine, tespit edileceğine ve bildirileceğine dair bilgi ve eğitim vererek sömürünün, şiddetin ve istismarın her biçimini önleyici uygun tüm tedbirler alınması (16. md) gerektiği vurgulanmıştır. Sözleşmenin 23. maddesinde engelli bireylerin çocuklarının bakım sorumluluklarını yerine getirirken uygun desteğin sunulması gerektiği ifade edilmiştir. 28. maddede ise yoksulluk koşullarında yaşayan engellilerin ve ailelerinin engelliliğe ilişkin harcamalarında uygun eğitim, danışmanlık, mali yardım ve süreli bakım da dahil olmak üzere devlet yardımına erişiminin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

- **3 nolu Genel Yorum (2016)** Yorumda, engelli kadınlara ve kız çocuklarına karşı ayrımcılığın doğrudan ayrımcılık, dolaylı ayrımcılık, dolayısıyla ayrımcılık, makul düzenlemenin reddi ve yapısal veya sistemik ayrımcılık biçiminde ortaya çıkabileceği ve hangi biçimde olursa olsun ayrımcılığın etkisinin engelli kadınların haklarını ihlal edeceğine dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla ayrımcılık bağlamında çoğu zaman, bakıcı rolündeki kadınların ve özellikle engelli bir çocuğun annesinin, çocuğu nedeniyle potansiyel bir işveren tarafından ayrımcılığa maruz bırakılabileceğine dikkat çekilmiştir.
- **4 nolu Genel Yorum (2016)** Yorumda erken çocukluk müdahalelerinin, engelli çocuklar için eğitimden yararlanma kapasitelerini güçlendirmeye ve kayıt ve devamlarını teşvik ettiğine dikkat çekilen yorumda taraf devletlerin, gençlerin ebeveynleri ve bakıcılarına destek ve eğitim sağlanmasının yanı sıra kaliteli erken çocukluk gelişimi, bakımı ve okul öncesi eğitime erişimi sağlamaya teşvik edilmekte olduğunun altı çizilmiştir. Yorumda ayrıca engelli öğrencilerin ebeveynlerinin ve bakıcılarının, uygun olduğunda, bireyselleştirilmiş eğitim planları dahil olmak üzere öğrenme programlarının geliştirilmesine ve uygulanmasına katılımlarının önemli olduğu belirtilmiştir.
- **5 nolu Genel Yorum (2017)** Yorumda engelli ailelerine ve bakıcılarına, çocuklarını veya akrabalarını toplumda bağımsız olarak yaşamaları için destekleyebilmelerine yönelik olarak geçici bakım hizmetleri, çocuk bakım hizmetleri ve diğer destekleyici ebeveynlik hizmetleri gibi yeterli destek hizmetlerinin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Örneğin işe gitmek yerine evde kalmaları ve birine bakmaları gerektiğinde çocuk bakımı, mola veya yardım gibi uygulamalarla engelli ailelerinin ve bakım sağlayıcılarının desteklenmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.
- **6 nolu Genel Yorum (2018)** Engelli ebeveynler sıklıkla çocuklarına bakamayacak durumda veya yetersiz olarak görülmektedir. Bu algının kırılabilmesi için devletler, engelli ebeveynlerin ve engelli çocukların ebeveynlerinin, çocuklarına bakmak için toplum içinde gerekli desteğe sahip olmaları sağlamalıdır.

Avrupa Komisyonu Kadın ve Erkek Eşitliği Taahhüdünün Güçlendirilmesi: Avrupa Kadın Şartı (2010)	Ayrımcılığın, eğitimle ilgili klişelerin, işgücü piyasasındaki ayrımcılığın, güvencesiz istihdam koşullarının, gönülsüz yarı zamanlı çalışma ve bakım sorumluluklarının erkeklerle dengesiz paylaşımının birçok kadının yaşam tercihlerini ve ekonomik bağımsızlığını etkilediği ifade edilmiştir.
Mexico City Kent Hakkı Sözleşmesi (2010)	Kentte demokratik ve kapsayıcı üretimi garanti altına almak için uzatılmış çalışma saatleri olan çocuk bakım hizmetleri, topluluk kafeteryaları ve diğer hizmetler yaratarak, küçük çocukların anneleri, babaları ve velileri için işe erişim eşitliğinin teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.
Avrupa Birliği Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Avrupa Paketi 2011-2020 (2011)	Kadınlar ve erkekler için daha iyi iş-yaşam dengesi sağlamaya yönelik önlemler arasında çocuk bakım hizmetlerine olan talebi dikkate alarak, zorunlu okul yaşının altındaki çocuklar için yeterli, karşılanabilir, yüksek kaliteli çocuk bakım hizmetlerinin arzını ile bakmakla yükümlü olunan diğer kişiler için bakım kuruluşlarını sağlanmasını iyileştirmek gerektiği vurgulanmıştır.
ILO 189 Sayılı Ev işçileri için İnsani Çalışma Koşulları ile İlgili Sözleşme (2011)	Sözleşmenin, ailelerinin sorumluluklarını taşıyan kadın ve erkek işçiler için meslekî fırsatların artırılması, yaşlı nüfusa, engelli çocuk ve bireylere tanınan bakım imkânlarının kapsamının genişletilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.
Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler (UCLG), Kentte İnsan Hakları Gündemi Küresel Sözleşmesi (2011)	Sözleşme, dünyadaki tüm kentlerin tüm sakinlerinin insan haklarını teşvik etmeyi ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla altı çizilen haklar arasında yer alan çocuk hakkı bağlamında çocuklara ve gençlere kapsamlı bakım sağlamak için, kentin çeşitli bölgelerinde bulunan ve erişilebilir anaokulları ve diğer kuruluşlardan oluşan bir kamusal çocuk bakım ağı oluşturmak ve sağlık, danışmanlık ve aile yardım hizmetleri sunan çocuk bakım merkezlerinin açılması ve/veya güçlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.
Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi (2015)	Birleşmiş Milletlere üye ülkelerin, 2030 yılına kadar yoksulluğu sona erdirmek, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele etmek ve iklim değişikliğinin üstesinden gelmek için belirlenen toplam 17 hedef arasında, “cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmek” ve “kamu hizmetleri, altyapı ve sosyal koruma politikalarının sağlanması ve hane halkı ve aile içinde ulusal olarak uygun şekilde ortak sorumluluğun teşvik edilmesi yoluyla ücretsiz bakım ve ev işlerinin tanınması ve değerlendirilmesi”ne de yer verilmiştir.
Birleşmiş Milletler HABITAT III (2016)	HABITAT III Yeni Kentsel Gündem’de çocukların, gençlerin, engellilerin, yaşlıların, yerlilerin, kadınların, taban örgütlerinin, kaçak çalışanların ve ikamet edenlerin, çiftçilerin, mültecilerin, ülkelerine geri dönenlerin ve ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin ve ayrıca göçmenlerin karşı karşıya olduğu özel sorunlara Yeni Kentsel Gündemin uygulanmasında özellikle dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kişilerin hak ve ihtiyaçlarına karşı hassas bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğunu ve kent

**Birleşmiş Milletler
HABITAT III (2016)**

yaşamına ve sunduğu olanaklara eşit katılımını engelleyen yasal, kurumsal, fiziksel ve sosyo-ekonomik engellerin tümünün ortadan kaldırılmasına ihtiyaç olduğunun altı çizilmiştir.

**Cinsel Yönelim ve
Cinsiyet Kimliğiyle İlişkili
Olarak Uluslararası
İnsan Hakları Hukukunun
Uygulanmasına Dair
Yogyakarta İlkeleri (2017)**

“Sosyal güvenlik ve diğer sosyal korunma önlemleri hakkı” altında istihdam hakları, annelik izni, işsizlik sigortası, sağlık güvencesi veya bakım veya yardım (cinsiyet kimliğine dair beden modifikasyonları dahil), diğer sosyal güvenlik yardımları, aile yardımı, cenaze yardımı, emeklilik veya ölüm veya hastalık neticesinde eşinin desteğini kaybetmeyi tazmin edecek yardım da dahil sosyal güvenlik ve diğer sosyal korunma önlemlerine cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği ayrımı olmaksızın eşit erişimi sağlamak için gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemlerin devletler tarafından alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Yogyakarta İlkelerinde aşağıdaki bağlamlarda, tıbbi bakım ve danışmanlık hizmetlerine erişimin de önemi vurgulanmıştır:

- “Üreme sağlığı, HIV/AIDS tanı ve tedavisine erişim, hormon terapisi veya diğer tedavilere ve arzu edildiğinde cinsiyet geçiş tedavilerine erişim dahil olmak üzere, kişilerin cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri temelinde belirli ihtiyaçlarını dikkate alarak tutukluların ihtiyaçlarına uygun tıbbi bakım ve danışmanlığa yeterli erişim”,
- “Herkesin tıbbi tedavi ve bakım konusunda kendi kararlarını vermesi için aydınlatılmış onamı temelinde ve cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık yapılmaksızın bilgilendirilmesi ve güçlendirilmesi”,
- “Tüm cinsel sağlık ve üreme sağlığı, eğitim, önleme, bakım ve tedavi programlarının ve hizmetlerinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin çeşitliliğine saygılı olmasını ve ayrımcılık yapılmaksızın herkes için eşit olarak ulaşılabilir olması”,
- “Cinsiyet geçişi ile ilgili bedensel değişiklikler isteyenlerin yetkin ve ayrımcı olmayan tedaviye, bakıma ve desteğe ulaşmalarının kolaylaştırılması”,
- “Cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi veya cinsiyet özelliklerine dayalı ayrımcılık yapmaksızın, uygun fiyatlı ve nitelikli kürtaj hizmetine zamanında erişimin önüne geçebilecek her türlü engelin ortadan kaldırılması ve kürtaj sonrası nitelikli bakıma erişim sağlamak için gerekli tüm yasal ve diğer önlemlerin alınması”,
- “Üreme sağlığı, HIV statüsü bilgisi ve tedavisi, hormonal ya da başka tedaviler ve cinsiyet onaylayıcı tedavi dâhil, kişinin cinsel yönelimi, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi veya cinsiyet özellikleri temelinde özel ihtiyaçlarını tanıyarak, sığınma başvurusunda bulunanların tıbbi bakım ve danışmanlık hizmetlerine erişiminin sağlanması”,
- “Kişilerin cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri ile ilgili sağlık ihtiyaçlarına cevap veren ve bu kişilerin insan haklarına ve insanlık onuruna tamamen saygı duyan, uygun sağlık hizmetlerinin ve bakımının sunulmasına ilişkin rehber ilkeler geliştirilmesi”.

**Avrupa Birliği
Avrupa Sosyal Haklar
Sütunu (2017)**

Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği Konseyi ve Komisyonu tarafından 17 Kasım 2017 tarihinde gerçekleştirilen Göteborg Zirvesi'nde ilan edilen Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nun "sosyal koruma ve içerme" başlığını taşıyan üçüncü bölümünde yer verilen uzun süreli bakım ilkesiyle, herkesin, özellikle evde bakım ve toplum temelli hizmetler olmak üzere, uygun fiyatlı, kaliteli, uzun süreli bakım hizmetleri alma hakkı olduğu vurgulanmıştır. Tanınan bu hak doğrultusunda çocuklar, yaşlılar, engelliler ve kronik hastalar veya uzun süreli bakıma ihtiyacı olan kişiler için çeşitli, nitelikli, erişilebilir ve uygun fiyatlı kamusal ve özel bakım hizmetleri altyapısının geliştirilmesi, özellikle evde bakım ve toplum temelli hizmetlere acilen daha fazla yatırım yapılması gerektiği belirtilmiştir (European Parliament A8-0352/2018 24.10.2018 REPORT on care services in the EU for improved gender equality (2018/2077(INI)) Committee on Women's Rights and Gender Equality Rapporteur: Sirpa Pietikäinen). Avrupa Sosyal Haklar Sütunu eylem planında, nüfusun yaşlanması nedeniyle yakın gelecekte uzun süreli bakım talebinde güçlü bir artışın yaşanacağına dikkat çekilerek erişim, satın alınabilirlik ve kalitenin, uzun süreli bakımla ilgili temel zorluklar olduğunun ve uzun süreli bakım alanında önemli bir toplumsal cinsiyet boyutu olduğunun göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiş, uzun süreli bakım için yeterli sosyal korumanın sağlanmasının, sosyal adalet ve toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunacağı belirtilmiştir (Key conclusions on 2021 Long Term Care Report of the Social Protection Committee and the European Commission Brussels, 1 June 2021 (OR. en) 9144/21 SOC 355 ECOFIN 508). Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nun "sosyal koruma ve içerme" başlığını taşıyan üçüncü bölümünde yer verilen çocuk bakımı ve çocuklara destek ilkesi altında çocukların uygun fiyatlı erken çocukluk eğitimi ve kaliteli bakım alma hakkı vardır (Proposal for an Interinstitutional Proclamation on the European Pillar of Social Rights Brussels, 20 October 2017 (OR. en) 13129/17 SOC 634 EMPL 482 EDUC 365 SAN 350 ECOFIN 816). Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nun "adil çalışma koşulları" başlığını taşıyan ikinci bölümünde yer verilen İş-yaşam dengesi ilkesi altında "ebeveynler ve bakım sorumlulukları olan kişiler, uygun izin, esnek çalışma düzenlemeleri ve bakım hizmetlerine erişim hakkına sahiptir. Kadınlar ve erkekler, bakım sorumluluklarını yerine getirmek için özel izinlerden eşit olarak yararlanacak ve bunları dengeli bir şekilde kullanmaya teşvik edilecektir." Ifadesine yer verilmiştir (Proposal for an Interinstitutional Proclamation on the European Pillar of Social Rights Brussels, 20 October 2017 (OR. en) 13129/17 SOC 634 EMPL 482 EDUC 365 SAN 350 ECOFIN 816)

**Kadınların Kent Hakkı
Manifestosu (2019)**

Manifesto kapsamında yoksulların, Afrika asıllıların, Amerikan yerlilerinin, göçmenlerin, melezlerin, LGBTI+'ların, engelli kadınların ve kız çocuklarının haklarının eşit şekilde uygulanmasına ve hayata geçirilmesine güvence verilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Özellikle kadınlar tarafından üstlenilen, bakıma gereksinim duyan kişilerin bakımı ve toplum sağlığı gibi işlerin farkına varılması, değer verilmesi ve bu anlamda yeni iş bölümü yapılması gerektiği zira bu işlerin her ne kadar kadınlar tarafından yürütülse de herkes tarafından adil şekilde yürütülebilen ve kamu politikalarının dahil olduğu, bütçelendirilmesi gereken kamusal ve sosyal bir sorumluluk olduğu vurgulanmıştır. Çocuk bakımı hizmetleri, sağlık hizmetleri gibi kentlerin sağladığı mallara, kamu hizmetlerine ve fırsatlara, kadınların ihtiyaçlarını dahil ederek, çocuklara, yaşlılara ve bakıma gereksinim duyan engellilere özel dikkat verilmesi ve adil erişimin garanti altına alınması gerektiği vurgulanmıştır.

KENTSEL BAKIM HİZMETLERİNE ERİŞİM HAKKINA İLİŞKİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ STANDARTLARI VE ÖNERİLEN GÖSTERGELER

Bu bölümde yer verilen uluslararası insan hakları belgeleri üzerinden, çocuk, genç, yaşlı, kadın, LGB-Tİ+, engelli olmaları nedeniyle kentlilerin bakım hizmetlerine erişim hakkına ilişkin standartlara ve bu standartlar çerçevesinde geliştirilen göstergelere yer verilmiştir.

A	Sosyal koruma ve güvenlik önlemlerinde, sosyal ve sağlık bakımı hizmetlerinde cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal, toplumsal, etnik köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, ekonomik durum gibi farklılıklar temelli ayrımcılıkların yapılmasını engelleyecek, cinsel yolla bulaşan hastalıklar da dahil olmak üzere, engellilik ve hastalıklarla ilişkili olarak bu hizmetlere erişimin önünde engel oluşturan damgalanmayla mücadele edecek tedbirlerin alınması.
B	Bakmakla yükümlü oldukları çocukların bakım ve eğitim sorumluluğu devam ettiği dönemde, ebeveynlere ve diğer bakım verenlere yardım ve desteğin sağlanması, çocuk yetiştirme konusunda zorluk yaşayan bakım sağlayanlara danışmanlık verilmesi.
C	Yurttaşların mevcut bakım hizmetlerine kolaylıkla ulaşabilmesinin sağlanması.
D	Bakıma gereksinimi olan yakınlarının bakımını üstlenen ve çoğunlukla kadın olan bakım veren bireylere gelir desteği ve ihtiyaç duyduğu diğer desteklerin sağlanması, sosyal güvenlik kapsamına alınması, engelli kişilere yönelik bakım hizmet ve kuruluşlarının oluşturulması.
E	Kadın ve erkekler çalışanların iş ve ev yaşamını uyumlaştırılabilmesi için gerek çocuk bakımı gerekse bakıma gereksinimi olan diğer hane üyelerinin bakımına yönelik erişilebilir gündüzlü bakım kuruluşları gibi hizmetlerin sunulması.
F	Kadın ve erkekler çalışanların iş ve ev yaşamını uyumlaştırılabilmesi için doğum izni, babalık izni, ebeveyn iznini gibi bakım izinlerinin ve esnek çalışma düzenlemeleri garanti edilmesi.
G	Bakım alanında hayata geçirilen politika ve hizmetlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sürdüren geleneksel toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının ve diğer yapısal engellerin kaldırılması.
H	Kadın ve erkeğin çocuklarının ve bakıma gereksinim duyan diğer hane üyelerinin bakımına eşit katılımlarını sağlayacak önlemlerin alınması.
I	Yasal reformu ve politika oluşturmayı desteklemek için bakıma gereksinimi olanların ve enformel bakım verenlerin durumu hakkında veri toplanması.
J	Yaşlı kişilerin bakımının hastalık yöneliminin ötesine geçerek bağımsız yaşamayı mümkün kılacak uzun süreli bakım hizmetlerinin sağlanması.
K	Şiddetten kurtulan kadınların, hukuki süreçleri sırasında çocuklarına çocuk bakımı hizmeti sağlanması.
L	Pandemi süreçlerinde bakım yükünün artabileceğinin öngörülmesi ve destek hizmetlerinin sunulması.
M	Bakım kuruluşlarının güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği ölçülere uygun olması.
N	Engellilerin şiddetten korunması, eğitimi, meslek eğitimi, tıbbi bakım hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışmaya hazırlık programları ve dinlenme/eğlenme olanaklarından etkin olarak yararlanmasını sağlayacak hizmetlerin, gündüzlü bakım kuruluşlarının ve evde bakım yardımının sunulması.
O	Erken çocukluk döneminde çocuklar için sunulan hizmetlerde eğitim ile bakımı birleştiren, eğitim-bakım yaklaşımının varlığı, çocuk bakımı, erken çocuk gelişimi, okul sonrası bakım programları, çocuk ve gençlik grupları ve kulüpleri; zorluk yaşayan çocuklara danışmanlık desteği, eğitilmiş personel ile 24 saat ücretsiz çocuk yardım hatları, periyodik incelemeye tabi koruyucu hizmetler ile çocukların şiddetten korunması.
P	Kadın, erkek, genç, yaşlı tüm nüfus gruplarından yurttaşların üreme sağlığı ve cinsel sağlığın da içinde yer aldığı sağlık bakımı hizmetlerinden yararlanması.

A

- Belediye bünyesinde bakım hizmetlerine ilişkin bir birimin varlığı
- Belediyelerin bakım hizmetleriyle ilişkili birimlerinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ayrımcılık nedeniyle ortaya çıkan eşitsizlikleri ve damgalamayı önlemeyi hedefleyen stratejik belgelerin, yönergelerin varlığı
- Belediyelerin bakım hizmetlerinde kadın, engelli, LGBTİ+, yaşlı, çocuk, geçici koruma statüsünde kişilerin kapsanmasına yönelik çalışmaların varlığı

B

- Belediyeler tarafından **çocuk eğitimi ve bakımı ile ilgili ebeveynlere ya da bakım sağlayıcılara danışmanlık, ebeveyn eğitimleri vb. hizmetlerin** varlığı
 - *Hizmetlerden yararlanan ebeveynler ve bakım sağlayıcılar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
 - *Hizmetlerden yararlanan ebeveynler ve bakım sağlayıcılar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
 - *Hizmetlerden yararlanan ebeveynler ve bakım sağlayıcılar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
 - *Hizmetlerden yararlanan ebeveynler ve bakım sağlayıcılar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
 - *Hizmetlerden yararlanan ebeveynler ve bakım sağlayıcılar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- Belediyenin sunduğu çocuk eğitimi ve bakımı ile ilgili ebeveynlere ya da bakım sağlayıcılara danışmanlık, ebeveyn eğitimleri vb hizmetlerden geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı
- Kadınların, bakım sorumluluğunu üstlendiği kişilerle birlikte güvenle gidebileceği kentsel yeşil alan ve parkların varlığı
- Bebek bakım ve emzirme odaları bulunan parkların belediye sınırları içerisindeki parklara oranı
- Engelli erişimine uygun alt yapı olanaklarına (rampalar, Braille alfabesiyle yapılan yönlendirmeler, sesli sinyalizasyon, kılavuz çizgiler, engelli tuvaletleri vb) sahip parkların, belediye sınırları içerisindeki parklara oranı

C

- Belediyeler tarafından sunulan **ebeveynlere ve bakım sorumluluğunu üstlenen kişilere, erken çocukluk eğitim ve bakım hizmetlerine ilişkin bilgilendirmelerin** varlığı (engelliler için erişilebilir olan)
 - *Bilgilendirme sıklığı*
 - *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
 - *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*
- **Çocukların** belediyeden aldıkları kreş, oyun evi/odası, gündüzlü çocuk bakımevi vb. hizmetler için ortalama bekleme süresi
- **Engellilere** yönelik belediyeler tarafından sunulan bakım hizmetleri arasından kendisine uygun olanı seçme olanağının varlığı
- Belediyelerin, **engellilerin** ihtiyaçlarının, taleplerinin, seçimlerinin ve kararlarının ortaya çıkartılmasına yönelik kişisel asistanlık hizmetinin varlığı
 - *Kişisel asistanlık hizmetinden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
 - *Kişisel asistanlık hizmetinden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
 - *Kişisel asistanlık hizmetinden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
 - *Kişisel asistanlık hizmetinden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
 - *Kişisel asistanlık hizmetinden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- Engellilerin belediyeden aldıkları yatılı, gündüzlü ya da ev tabanlı bakım hizmetleri için ortalama bekleme süresi
- Engellilerin, belediyeler tarafından sunulan bakım hizmetlerine erişiminin önündeki engelleri kaldıracak türde binaların, yolların, caddelerin, yaya geçitlerinin, kaldırımların tekerlekli sandalye kullanımına uygun olması, engelli tuvaletleri, uygun eğimli rampalar, görsel-yazılı yönlendirmeler, Braille alfabesiyle yapılan yönlendirmeler, kılavuz çizgileri, sesli sinyalizasyon sistemi vb. alt yapı düzenlemelerinin varlığı
- Yaşlılara yönelik belediyeler tarafından sunulan bakım hizmetleri arasından kendisine uygun olanı seçme fırsatının varlığı
- Yaşlıların belediyeden aldıkları yatılı, gündüzlü ya da ev tabanlı bakım hizmetleri için ortalama bekleme süresi
- Yaşlıların, belediyeler tarafından sunulan bakım hizmetlerine erişiminin önündeki engelleri kaldıracak türde binaların, yolların, caddelerin, yaya geçitlerinin, kaldırımların, bankların, toplu taşıma araçlarının alt yapı düzenlemelerinin varlığı
- Bakıma gereksinim duyan/bakım hizmetlerinden yararlanmak isteyebilecek engelli, hasta, yaşlı kişilere ve yakınlarına belediyeler tarafından sunulan mevcut hizmetlere ilişkin bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)
 - *Bilgilendirme sıklığı*
 - *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu*

spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)

- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Demans/Alzheimer olanlara yönelik geliştirilmiş ev tabanlı ya da kuruluş temelli hizmetlerin varlığı

- *Hizmetlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyenin Demans/Alzheimer olanlara yönelik sunduğu bakım hizmetlerinden geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik **tercüman desteğinin** varlığı

Demans/Alzheimer olan yakınlarına bakanlara yönelik geliştirilmiş ev tabanlı ya da kuruluş temelli hizmetlerin varlığı

- *Hizmetlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyenin Demans/Alzheimer olan yakınlarına bakanlara yönelik sunduğu ev tabanlı ya da kuruluş temelli hizmetlerden geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik **tercüman desteğinin** varlığı

Demans/Alzheimer olan yakınlarına bakanlara yönelik psiko-sosyal destek hizmetlerinin varlığı

- *Hizmetlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyenin Demans/Alzheimer olan yakınlarına bakanlara yönelik sunduğu psiko-sosyal destek hizmetlerinden geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik **tercüman desteğinin** varlığı

Demans/Alzheimer olan yakınlarına bakanlara yönelik sorun çözme, doğru iletişim kurma gibi beceri kazanımlarını hedefleyen toplantı, seminer, eğitim vb. çalışmaların varlığı

- *Hizmetlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Hizmetlerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*

- Hizmetlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Hizmetlerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı
- Hizmetlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı

Belediyenin Demans/Alzheimer olan yakınlarına bakanlara yönelik sunduğu sorun çözme, doğru iletişim kurma gibi beceri kazanımlarını hedefleyen toplantı, seminer, eğitim vb. çalışmalardan geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik **tercüman desteğinin** varlığı

Demans/Alzheimer olan yakınlarına bakanların düzenli periyotlarla bir araya gelerek bakımdan kaynaklı ortak sorun ve gereksinimlerini paylaşabilecekleri, sorunların çözümü ve ihtiyaçların karşılanması için stratejiler geliştirebilecekleri **kendine yardım grupları** vb çalışmaların varlığı

- Çalışmalardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı

Belediyenin Demans/Alzheimer olan yakınlarına bakanlara yönelik sunduğu bakımdan kaynaklı ortak sorun ve gereksinimlerini paylaşabilecekleri, sorunların çözümü ve ihtiyaçların karşılanması için stratejiler geliştirebilecekleri **kendine yardım grupları** vb çalışmalarından geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik **tercüman desteğinin** varlığı

Demans/Alzheimer'lı kişilere ve yakınlarına sunulan hizmetlere dair bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- Bilgilendirme sıklığı
- Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)
- Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı
- Demans/Alzheimer hakkında farkındalık geliştirmeye yönelik bilgilendirme etkinliklerinin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)
- Etkinliklerin düzenlenme sıklığı
- Çeşitli etkinlik yöntemlerinin varlığı (seminer, internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)

Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı

D

Belediyeler tarafından yaşlı, engelli, hasta yakınlarına ya da çocuklarına evde bakım verenlerin seçimine bağlı olarak bakım sektöründe uzun vadeli bir kariyer sunmak, işgücü piyasasına geri dönme şansını arttırmak için etkili **mesleki eğitim ve beceri geliştirme kurslarının varlığı**

- *Kurslara katılanlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Kurslara katılanlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrılaştırılmış oranı*
- *Kurslara katılanlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrılaştırılmış oranı*
- *Kurslara katılanlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrılaştırılmış oranı*
- *Kurslara katılanlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrılaştırılmış oranı*

Bu kursları tamamladıktan sonra iş **bulanların** oranı

- *İş bulanlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *İş bulanlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrılaştırılmış oranı*
- *İş bulanlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrılaştırılmış oranı*
- *İş bulanlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrılaştırılmış oranı*

Belediyeler tarafından sunulan mesleki eğitim ve beceri geliştirme kurslarına ilişkin **bilgilendirmelerin** varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Belediyenin sunduğu bu eğitimlerden/kurslardan geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Bu kurslardan yararlandıkları süre içinde katılımcıların bakım sorumluluğunda olan bakıma gereksinimi olan engelli, hasta ve yaşlılar ile çocukların yararlanabileceği **kısa mola merkezleri, kreş, çocuk bakım hizmeti, oyun evi/odası** hizmetlerinin varlığı

Belediyelerin hizmetleri arasında evlerinde yakınlarının desteği ile bakım ihtiyacı karşılanan çocuk, engelli, hastalara ve yaşlılara bakım verenlerin bu **bakım desteğini geçici olarak sunamayacak olmaları durumunda bu kişilerin güvenle yararlanabileceği huzurevleri, bakım rehabilitasyon merkezleri, kısa mola merkezleri** gibi hizmetlerin varlığı

- *Uygulamalardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Uygulamalardan yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrılaştırılmış oranı*
- *Uygulamalardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrılaştırılmış oranı*
- *Uygulamalardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne*

göre ayrıştırılmış oranı

- *Uygulamalardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Söz konusu ihtiyacı karşılamak için belediye tarafından sunulan huzurevleri, bakım rehabilitasyon merkezleri, kısa mola merkezleri gibi hizmetlerden geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik **tercüman desteğinin** varlığı

Söz konusu ihtiyacı karşılamak için belediye tarafından sunulan huzurevleri, bakım rehabilitasyon merkezleri, kısa mola merkezleri gibi hizmetlere yönelik **bilgilendirmelerin** varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Söz konusu ihtiyacı karşılamak için belediye tarafından sunulan huzurevleri, bakım rehabilitasyon merkezleri, kısa mola merkezleri gibi hizmetlerden yararlanmak üzere (kuruluşa gidiş-gelişlerde) kişiler için ulaşım desteğinin varlığı

Söz konusu ihtiyacı karşılamak için belediye tarafından sunulan huzurevleri, bakım rehabilitasyon merkezleri, kısa mola merkezleri gibi hizmetlerden yararlananların **memnuniyet düzeyi**

Söz konusu ihtiyacı karşılamak için belediye tarafından sunulan huzurevleri, bakım rehabilitasyon merkezleri, kısa mola merkezleri gibi hizmetlerden yararlanırken kişilerin kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine dair memnuniyet verisinin varlığı

E

Belediyelerin **kendisine ait olan**, bakıma gereksinimi bulunan yaşlılara yönelik **gündüzlü bakım hizmeti sunan (yaşlı hizmet merkezleri, yaşlı yaşam merkezleri vb.) kuruluşlarının** varlığı

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyelerin **desteklediği ya da hizmet aldığı, bakıma gereksinimi olan yaşlılara yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan (yaşlı hizmet merkezleri, yaşlı yaşam merkezleri vb.) kuruluşlarının** varlığı

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Söz konusu ihtiyacı karşılamak için belediye tarafından desteklenen ya da belediyeye ait olan, yaşlılara yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan (yaşlı hizmet merkezleri, yaşlı yaşam merkezleri vb.) kuruluşlara yönelik **bilgilendirmelerin** varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan yararlanmak üzere (kuruluşa gidiş-gelişlerde) kişiler için ulaşım desteğinin varlığı

Bu kuruluşlardan yararlananların **memnuniyet düzeyi**

Bu kuruluşlardan yararlanırken kişilerin kendilerini **güvende hissedip hissetmediklerine dair herhangi bir memnuniyet verisinin** varlığı

Yaşlılara yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan (yaşlı hizmet merkezleri, yaşlı yaşam merkezleri vb.) kuruluşlarda **çalışan personel sayısı**

- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında enformel bakım deneyimi üstüne meslek edindirme kursu olarak işe başlayanların oranı*

Yaşlılara yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan (yaşlı hizmet merkezleri, yaşlı yaşam merkezleri vb.) kuruluşlarda çalışanlara yönelik düzenlenen **meslek içi eğitimlerin varlığı**

Belediyelerin kendisine ait olan, bakıma gereksinimi bulunan engellilere yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan kuruluşlarının varlığı

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyelerin desteklediği ya da hizmet aldığı **engellilere yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan kuruluşlarının** varlığı

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Söz konusu ihtiyacı karşılamak için belediye tarafından desteklenen ya da belediyeye ait engellilere yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan kuruluşlara yönelik **bilgilendirmelerin** varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Engellilere yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan kuruluşlarda **çalışan personel sayısı**

- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında enformel bakım deneyimi üstüne meslek edindirme kursu alarak işe başlayanların oranı*

Engellilere yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan kuruluşlarda çalışanlara yönelik düzenlenen **meslek içi eğitimlerin varlığı**

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan geçici koruma statüsünde olan engellilerin yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan yararlanmak üzere (kuruluşa gidiş-gelişlerde) kişiler için ulaşım desteğinin varlığı

Bu kuruluşlardan yararlananların **memnuniyet düzeyi**

Bu kuruluşlardan yararlanırken kişilerin kendilerini **güvende hissedip hissetmediklerine dair bir memnuniyet verisinin** varlığı

Beledilerin **kendi çalışanlarının** çocuklarına yönelik **kreş ve gündüzlü çocuk bakımevi hizmetinin** varlığı

- *Çocukları için söz konusu kuruluşlardan yararlanan çalışanlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Çocukları için söz konusu kuruluşlardan yararlanan çalışanlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Çocukları için söz konusu kuruluşlardan yararlanan çalışanlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Çocukları için söz konusu kuruluşlardan yararlanan çalışanlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Çocukları için söz konusu kuruluşlardan yararlanan çalışanlar arasında enformel bakım deneyimi üstüne meslek edindirme kursu alarak işe başlayanların oranı*

F

Aynı hanede birlikte yaşadığı bakıma gereksinimi olan yaşlı, hasta, engelli ya da çocukların bulunduğu **belediye çalışanlarının iş ile hane ve bakım sorumluluklarını uyumlaştırılmasına** yardımcı olmak da dahil olmak üzere sunulan desteklerin varlığı

G

Belediyeler tarafından aynı hanede ya da yakın çevresinde yaşayan engellilere bakım desteği vermek isteyen kişilere yönelik **bakıma ilişkin temel bilgi ve beceri kazanımını hedefleyen bir eğitim programının** varlığı

- Eğitimlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı
- Eğitimlerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Eğitimlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Eğitimlerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı
- Eğitimlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı

Bu eğitimlere **erkeklerin katılımına** yönelik teşviklerin varlığı

Söz konusu eğitimlere geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik **tercüman desteğinin** varlığı

Belediyeler tarafından aynı hanede ya da yakın çevresinde yaşayan yaşlılara bakım desteği vermek isteyen kişilere yönelik **bakıma ilişkin temel bilgi ve beceri kazanımını hedefleyen bir eğitim programının** varlığı

- Eğitimlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı
- Eğitimlerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Eğitimlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Eğitimlerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı
- Eğitimlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı

Bu eğitimlere **erkeklerin katılımına** yönelik teşviklerin varlığı

Söz konusu eğitimlere geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

H

Belediyelerin mahallelerde, semtlerde bakıma ihtiyacı olan kişilerle aynı hanede yaşayan ve kişilerin bakım ihtiyaçlarının karşılanmasına destek olan kişilerin düzenli periyotlarla bir araya gelerek bakımdan kaynaklı ortak sorun ve gereksinimlerini paylaşabilecekleri, sorunların çözümü ve ihtiyaçların karşılanması için stratejiler geliştirebilecekleri **kendine yardım grupları** vb. çalışmaların varlığı

- Çalışmalardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı

Bu çalışmalara **erkeklerin katılımına** yönelik teşviklerin varlığı

Belediyelerin mahallelerde, semtlerde bakıma ihtiyacı olan kişilerle aynı hanede yaşayan ve kişilerin **sorun çözme, doğru iletişim kurma gibi beceri kazanımlarını hedefleyen toplantı, seminer, eğitim vb. çalışmaların** varlığı

- Çalışmalardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı
- Çalışmalardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı

Bu çalışmalara **erkeklerin katılımına** yönelik teşviklerin varlığı

Belediyelerin mahallelerde, semtlerde bakıma ihtiyacı olan kişilere bakım verenlere ve aynı aynı hanede yaşayan kişilere yönelik **psiko-sosyal destek hizmetlerin** varlığı

- Hizmetlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı
- Hizmetlerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Hizmetlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Hizmetlerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı
- Hizmetlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı

Bu çalışmalara **erkeklerin katılımına** yönelik teşviklerin varlığı

I

Belediyeler tarafından yaşlı, hasta, engelli ve çocuklara yönelik sunulan bakım hizmetlerinin **mevcut ihtiyacı karşılamaya yetip yetmediğine ilişkin değerlendirmelerin** varlığı

- Değerlendirme sıklığı
- Çeşitli değerlendirme yöntemlerinin varlığı

Engellilerin belediyeden aldıkları yatılı, gündüzlü ya da ev tabanlı **bakım hizmetinden duydukları memnuniyeti (ihtiyaç ve isteklerine uygunluğunu, yaşam kalitesinin yükselmesi ve güvenliğinin, sağlığının ve esenliğinin korunması üzerindeki etkisini)** değerlendirmeye yönelik yöntemlerin varlığı

- Değerlendirme sıklığı
- Çeşitli değerlendirme yöntemlerinin varlığı

Engellilerin belediyeden aldıkları yatılı, gündüzlü ya da ev tabanlı bakım hizmetlerinden yararlanırken kendilerini **güvende hissedip hissetmediklerine** dair bir memnuniyet verisinin varlığı

Yaşlıların belediyeden aldıkları yatılı, gündüzlü ya da ev tabanlı **bakım hizmetinden duydukları memnuniyeti (ihtiyaç ve isteklerine uygunluğunu, yaşam kalitesinin yükselmesi ve güvenliğinin, sağlığının ve esenliğinin korunması üzerindeki etkisini)** değerlendirmeye yönelik yöntemlerin varlığı

- Değerlendirme sıklığı
- Çeşitli değerlendirme yöntemlerinin varlığı

Yaşlıların belediyeden aldıkları yatılı, gündüzlü ya da ev tabanlı bakım hizmetlerinden yararlanırken kendilerini **güvende hissedip hissetmediklerine** dair bir memnuniyet verisinin varlığı

Bakıma gereksinimi olan çocuğuna ya da yaşlı, engelli, hasta yakınına bakım veren enformel bakım sağlayanların belediyeden aldıkları hizmetlerinden **duydukları memnuniyeti (ihtiyaç ve isteklerine uygunluğunu, yaşam kalitesinin yükselmesi ve güvenliğinin, sağlığının ve esenliğinin korunması üzerindeki etkisini)** değerlendirmeye yönelik yöntemlerin varlığı

- Değerlendirme sıklığı
- Çeşitli değerlendirme yöntemlerinin varlığı

Bakıma gereksinimi olan çocuğuna ya da yaşlı, engelli, hasta yakınına bakım veren enformel bakım sağlayanların belediyeden aldıkları hizmetlerinden yararlanırken kendilerini **güvende hissedip hissetmediklerine** dair bir memnuniyet verisinin varlığı.

J

Belediyelerin sunduğu hizmetler arasında uzun süreli bakıma ihtiyaç duyar hale gelmemesi için yaşlıların sosyal veya psikolojik esenliğine yönelik **önleyici tedbirlerin** (sağlıklı yaşam tarzlarını destekleyen aktiviteler, evlerde ve mahallelerde yaşlı dostu ortamların yaratılması vb.) varlığı

- Bu tedbirlerden yararlanan yararlanan arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı
- Bu tedbirlerden yararlanan arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı

- *Bu tedbirlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyeler tarafından oluşturulmuş, kendi evlerinde yaşayan yaşlıların ihtiyaç duyduklarında iletişime geçebileceği bir **hizmet hattının** varlığı

- *Bu hattan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ oranı*
- *Bu hattan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hattan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hattan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyeler tarafından sunulan bu hizmet hattına ilişkin **bilgilendirmelerin** varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Bu hizmet hattından geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik **tercüman desteğinin** varlığı

Bu hizmet hattından yararlanan yaşlıların **memnuniyet düzeyi**

Bu hizmet hattından yararlanırken yaşlıların kendilerini **güvende hissedip hissetmediklerine** dair memnuniyet verisinin varlığı

Belediyelerin sunduğu hizmetler arasında yaşadıkları sağlık sorunları nedeniyle bağımsız yaşama becerileri zarar görmüş yaşlılara yönelik kendi evlerinde yeniden güvenle yaşayabilmelerine yönelik **sağlık, bakım ve rehabilitasyon** desteklerinin varlığı

Belediyelerin kendisine ait olan, yaşlılara yönelik **günlük aktivite, dijital okur-yazarlık, hobi geliştirme, spor, kültür, sanat, boş zaman, eğlence vb. etkinlikler sunan kuruluşların** varlığı

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyelerin desteklediği ya da hizmet aldığı, yaşlılara yönelik **günlük aktivite, dijital okur-yazarlık, hobi geliştirme, spor, kültür, sanat, boş zaman, eğlence vb. etkinlikler sunan kuruluşların** varlığı

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsünde olanların cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediye tarafından desteklenen ya da belediyeye ait olan, yaşlılara yönelik günlük aktivite, dijital

okur-yazarlık, hobi geliştirme, spor, kültür, sanat, boş zaman, eğlence vb. etkinlikler sunan kuruluşlara yönelik **bilgilendirmelerin** varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan yararlanmak üzere (kuruluşa gidiş-gelişlerde) kişiler için ulaşım desteğinin varlığı

Bu kuruluşlardan yararlananların **memnuniyet düzeyi**

Bu kuruluşlardan yararlanırken kişilerin kendilerini **güvende hissedip hissetmediklerine dair bir memnuniyet verisinin** varlığı

Belediyelerin yaşlılara yönelik ev tabanlı hizmet/hizmetlerinin varlığı

Ev içindeki **yaşam kalitesini arttırmaya, ev yaşamını güvenli hale getirmeye yönelik ev içinde gerekli fiziki düzenlemelerin yapılması** yönelik sunulan ev tabanlı hizmetlerin, belediye tarafından sunulan ev tabanlı hizmetlerin tamamına oranı

Temizlik, yemek, alışveriş gibi ev işlerinin yapılmasına yönelik sunulan ev tabanlı hizmetlerin, belediye tarafından sunulan ev tabanlı hizmetlerin tamamına oranı

Profesyonel bakım elemanları tarafından yapılacak günlük ziyaretlerle beslenme, banyo, saç bakımı, tırnak bakım vb bedensel bakım vb. kişisel bakım desteği sağlanmasına yönelik sunulan ev tabanlı hizmetlerin, belediye tarafından sunulan ev tabanlı hizmetlerin tamamına oranı

Sağlık personeli tarafından ilaçların temini, enjeksiyon uygulanması, tansiyon ölçülmesi vb. tıbbi/sağlık bakım desteği sağlanmasına yönelik sunulan ev tabanlı hizmetlerin, belediye tarafından sunulan ev tabanlı hizmetlerin tamamına oranı

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediye tarafından yaşlılara yönelik sunulan ev tabanlı desteklere yönelik **bilgilendirmelerin** varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Belediye tarafından sunulan ev tabanlı hizmetlerden geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Ev tabanlı hizmetlerden yararlananların **memnuniyet düzeyi**

Ev tabanlı hizmetlerden yararlanırken kişilerin kendilerini **güvende hissedip hissetmediklerine dair memnuniyet verisinin** varlığı

Ev tabanlı hizmetlerin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin personelin, kişinin görüş ve seçimlerini dikkate aldığı belirten yaşlıların oranı

Belediyelerin ev tabanlı bakım hizmetlerinde yaşlıların kendi evlerinde yaşamalarına yardımcı olmak ve bakım hizmetlerinin verimliliğini artırmak için **teknolojik yeniliklerden** yararlanma oranı.

K

Belediyenin kadınlara yönelik hizmetlerin sunulduğu merkezlerinde kreş, çocuk bakım hizmeti, oyun evi/odası, bebek bakım ve emzirme odalarının varlığı

- Hizmetlerden yararlanan kadınların yaş değişkenine göre ayrıştırılmış oranı
- Hizmetlerden yararlanan kadınların çalışma durumu değişkenine göre ayrıştırılmış oranı
- Hizmetlerden yararlanan kadınlar arasında engelli olanların oranı
- Hizmetlerden yararlanan kadınlar arasında sığınmaevii/kadın danışma merkezi/hukuki ya da psikolojik danışmanlık hizmeti alan şiddetten kurtulan kadınların oranı
- Hizmetlerden yararlanan kadınlar arasında belediye çalışanı olan kadınların oranı
- Hizmetlerden yararlanan kadınlar arasında geçici koruma statüsündeki kadınların oranı

L

Belediyelerin, hanelerdeki bakım yükünü hafifletmeye yönelik olarak pandemi süresinde geliştirip uygulamaya başladıkları bakım hizmetlerinin varlığı

M

Belediyelerin kendisine ait olan, bakıma gereksinimi olan yaşlılara yönelik huzurevi vb. yatılı bakım hizmeti sunan kuruluşlarının varlığı

- Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı
- Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı
- Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı
- Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı

Belediyelerin desteklediği ya da hizmet aldığı, bakıma gereksinimi olan yaşlılara yönelik huzurevi vb. yatılı bakım hizmeti sunan kuruluşlarının varlığı

- Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı
- Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet verisine göre

ayrıştırılmış oranı

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Söz konusu ihtiyacı karşılamak için belediye tarafından desteklenen ya da belediyeye ait olan, huzurevi vb. yatılı bakım hizmeti sunan kuruluşlara yönelik bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan yararlanmak üzere (kuruluşa gidiş-gelişlerde) kişiler için ulaşım desteğinin varlığı

Bu kuruluşlardan yararlananların memnuniyet düzeyi

Bu kuruluşlardan yararlanırken kişilerin kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine dair memnuniyet verisinin varlığı

Yaşlılara yönelik huzurevi vb. yatılı bakım hizmeti sunan kuruluşlarda çalışan personel sayısı

Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı

- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu ve türü verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında enformel bakım deneyimi üstüne meslek edindirme kursu alarak işe başlayanların oranı*

Yaşlılara yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan (yaşlı hizmet merkezleri, yaşlı yaşam merkezleri vb.) kuruluşlarda çalışanlara yönelik düzenlenen meslek içi eğitimlerin varlığı

Belediyelerin kendisine ait olan, bakıma gereksinimi olan engellilere yönelik bakım ve rehabilitasyon merkezleri vb. yatılı bakım hizmeti sunan kuruluşların varlığı

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu ve türü verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyelerin desteklediği ya da hizmet aldığı bakıma gereksinimi olan engellilere yönelik bakım ve

rehabilitasyon merkezleri vb. yatılı bakım hizmeti sunan kuruluşların varlığı

- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Söz konusu ihtiyacı karşılamak için belediye tarafından desteklenen ya da belediyeye ait olan, bakıma gereksinimi olan engellilere yönelik bakım ve rehabilitasyon merkezleri vb. yatılı bakım hizmeti sunan kuruluşlara yönelik bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan yararlanmak üzere (kuruluşa gidiş-gelişlerde) kişiler için ulaşım desteğinin varlığı

Bu kuruluşlardan yararlananların memnuniyet düzeyi

Bu kuruluşlardan yararlanırken kişilerin kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine dair memnuniyet verisinin varlığı

Engellilere yönelik engellilere yönelik bakım ve rehabilitasyon merkezleri vb. yatılı bakım hizmeti sunan kuruluşlarda çalışan personel sayısı

- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Söz konusu kuruluşlarda çalışanlar arasında enformel bakım deneyimi üstüne meslek edindirme kursu alarak işe başlayanların oranı*

Engellilere yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunan kuruluşlarda çalışanlara yönelik düzenlenen meslek içi eğitimlerin varlığı

N

Belediyelerin engellilere yönelik günlük aktivite, dijital okur-yazarlık, hobi geliştirme, temel ve mesleki beceri geliştirme, spor, kültür, sanat, boş zaman, eğlence vb. etkinliklerinin varlığı

- *Bu etkinliklerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı*
- *Bu etkinliklerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu etkinliklerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu etkinliklerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyelerin, engellilere yönelik günlük aktivite, dijital okur-yazarlık, hobi geliştirme, temel ve mesleki beceri geliştirme, spor, kültür, sanat, boş zaman, eğlence vb. etkinliklerine yönelik bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Belediyenin bu etkinliklerinden, geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan yararlanmak üzere (kuruluşa gidiş-gelişlerde) kişiler için ulaşım desteğinin varlığı

Bu kuruluşlardan yararlananların memnuniyet düzeyi

Bu kuruluşlardan yararlanırken kişilerin kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine dair memnuniyet verisinin varlığı

Belediyelerin kuruluşlarda, özel bakıma gereksinim duyan engelli çocuk ve gençlerin yaratıcılıklarını ve üretkenliklerinin artmasını, öz bakım ve yaşam becerilerini kazanmalarını destekleyecek eğitim odaklı bakım hizmetlerinin varlığı

- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Bu hizmetlere yönelik bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Bu hizmetlerden geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Bu hizmetlerden yararlanmak üzere (kuruluşa gidiş-gelişlerde) kişiler için ulaşım desteğinin varlığı

Bu hizmetlerden yararlananların memnuniyet düzeyi

Bu hizmetlerden yararlanırken kişilerin kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine dair bir memnuniyet verisinin varlığı

Belediyelerin ev tabanlı, özel bakıma gereksinim duyan engelli çocuk ve gençlerin yaratıcılıklarını ve üretkenliklerinin artmasını, öz bakım ve yaşam becerilerini kazanmalarını destekleyecek eğitim odaklı bakım hizmetlerinin varlığı

- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Bu hizmetlere yönelik bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Bu hizmetlerden geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Bu hizmetlerden yararlananların memnuniyet düzeyi

Bu hizmetlerden yararlanırken kişilerin kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine dair bir memnuniyet verisinin varlığı

Belediyelerin engellilere yönelik ev tabanlı hizmeti/hizmetlerinin varlığı

Ev içindeki yaşam kalitesini arttırmaya, ev yaşamını güvenli hale getirmeye yönelik ev içinde gerekli fiziki düzenlemelerin yapılması yönelik sunulan ev tabanlı hizmetlerin, belediye tarafından sunulan ev tabanlı hizmetlerin tamamına oranı

Temizlik, yemek, alışveriş gibi ev işlerinin yapılmasına yönelik sunulan ev tabanlı hizmetlerin, belediye tarafından sunulan ev tabanlı hizmetlerin tamamına oranı

Profesyonel bakım elemanları tarafından yapılacak günlük ziyaretlerle beslenme, banyo, saç bakımı, tırnak bakım vb bedensel bakım vb. kişisel bakım desteği sağlanmasına yönelik sunulan ev tabanlı hizmetlerin, belediye tarafından sunulan ev tabanlı hizmetlerin tamamına oranı

Sağlık personeli tarafından ilaçların temini, enjeksiyon uygulanması, tansiyon ölçülmesi vb. tıbbi/sağlık bakım desteği sağlanmasına yönelik sunulan ev tabanlı hizmetlerin, belediye tarafından sunulan ev tabanlı hizmetlerin tamamına oranı

- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediye tarafından engellilere yönelik sunulan ev tabanlı desteklere yönelik bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Belediye tarafından sunulan ev tabanlı hizmetlerden geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Ev tabanlı hizmetlerden yararlananların memnuniyet düzeyi

Ev tabanlı hizmetlerden yararlanırken kişilerin kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine dair memnuniyet verisinin varlığı

Ev tabanlı hizmetlerin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin personelin, kişinin görüş ve seçimlerini dikkate aldığını belirten engellilerin oranı

Belediyelerin ev tabanlı bakım hizmetlerinde engellilerin kendi evlerinde yaşamalarına yardımcı olmak ve bakım hizmetlerinin verimliliğini artırmak için teknolojik yeniliklerden yararlanma oranı

Belediyeler tarafından oluşturulmuş, kendi evlerinde yaşayan engellilerin ihtiyaç duyduklarında iletişime geçebileceği bir hizmet hattının varlığı

- *Bu hattan yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı*
- *Bu hattan yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hattan yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hattan yararlananlar arasında engelli nüfusun kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hattan yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyeler tarafından sunulan bu hizmet hattına ilişkin bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Bu hizmet hattından geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Bu hizmet hattından yararlanan engellilerin memnuniyet düzeyi

Bu hizmet hattından yararlanırken yaşlıların kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine dair memnuniyet verisinin varlığı

Belediyelerin kendisine ait olan, erken çocukluk eğitimi ve bakımı odağında hizmet sunan kreş, oyun evi/odası, gündüzlü çocuk bakımevi vb kuruluşların varlığı

- *Bu kuruluşlardan yararlanan çocukların cinsiyet değişkenine göre oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli olan çocukların kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsünde olanların cinsiyet, yaş, engel durumu değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediyelerin desteklediği ya da hizmet aldığı, erken çocukluk eğitimi ve bakımı odağında hizmet sunan kreş, oyun evi/odası, gündüzlü çocuk bakımevi vb kuruluşların varlığı

- *Bu kuruluşlardan yararlanan çocukların cinsiyet değişkenine göre oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli çocukların kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsünde olanların cinsiyet, yaş, engel durumu değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*

Belediye tarafından desteklenen ya da belediyeye ait olan, erken çocukluk eğitimi ve bakımı odağında hizmet sunan kreş, oyun evi/odası, gündüzlü çocuk bakımevi vb kuruluşlara yönelik bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Belediyeye ait/belediyenin desteklediği bu kuruluşlardan yararlanmak üzere (kuruluşa gidiş-gelişlerde) çocuklar için ulaşım desteğinin varlığı

Bu kuruluşlardan yararlananların memnuniyet düzeyi

Bu kuruluşlardan yararlanırken çocukların kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine dair bir memnuniyet verisinin varlığı

Erken çocukluk eğitimi ve bakımı odağında hizmet sunan kreş, oyun evi/odası, gündüzlü çocuk bakımevi vb kuruluşlarda çalışan personel sayısı

- *Bu kuruluşlardan yararlanan çocukların cinsiyet değişkenine göre oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında engelli olan çocukların kayıtlı cinsiyet verisi, engel türüne göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlanan tek ebeveynli çocukların oranı*
- *Bu kuruluşlardan yararlananlar arasında geçici koruma statüsünde olanların cinsiyet, yaş,*

engel durumu değişkenine göre ayrıştırılmış oranı

erken çocukluk eğitimi ve bakımı odağında hizmet sunan kreş, oyun evi/odası, gündüzlü çocuk bakımevi vb kuruluşlarda çalışanlara yönelik düzenlenen meslek içi eğitimlerin varlığı

P

Belediye tarafından sunulan üreme sağlığı ve cinsel sağlığın da içinde yer aldığı sağlık bakımı hizmetlerinin varlığı

- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında kadın, erkek, LGBTİ+ grupların engel türü değişkenine göre oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında 18-29 yaş arasındaki gençlerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında +65 yaş üzeri kişilerin kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında Engelli Kimlik Kartı (%40 ve üzeri engelli) olan nüfusun kayıtlı cinsiyet ve engel türü değişkenine göre ayrıştırılmış oranı*
- *Bu hizmetlerden yararlananlar arasında geçici koruma statüsündeki nüfusun kayıtlı cinsiyet, yaş, engel durumu verisine göre ayrıştırılmış oranı*

Bu hizmetlere yönelik bilgilendirmelerin varlığı (engelliler için erişilebilir olan)

- *Bilgilendirme sıklığı*
- *Çeşitli bilgilendirme yöntemlerinin varlığı (internet, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, kamu spotları, sosyal medya, broşür, reklam panoları, gazete ya da belediye bülteni ilanları vb.)*
- *Bilgilendirmelerde Türkçe dışında kullanılan dillerin varlığı*

Bu hizmetlerden geçici koruma statüsünde olanların yararlanabilmesine yönelik tercüman desteğinin varlığı

Bu hizmetlerden yararlananların memnuniyet düzeyi

Bu hizmetlerden yararlanırken kişilerin kendilerini güvende hissedip hissetmediklerine dair bir memnuniyet verisinin varlığı

KENTSEL BAKIM HİZMETLERİ

KENTSEL BAKIM HİZMETLERİNE ERİŞİM HAKKI: İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

“Bu bölümde bakım hizmetlerine erişim hakkına ilişkin uluslararası insan hakları standartları çerçevesinde, dünyada ve Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifine sahip iyi uygulama örnekleri sunulmuştur”

İsviçre – Bern Betreuungsgutscheine

İsviçre-Bern’de başlatılan pilot uygulamayla ebeveynlerin veya kardeşlerin devam eden eğitimleri veya hastalık gibi nedenlerle, ebeveynlere belediyelerin verdiği çocuk bakımı kuponu alma hakkı tanınmıştır. Kuponun miktarı, çocuğun durumuna ve ebeveynlerin gelirleri ve varlıklarına göre değişebilmektedir. Ekonomik yoksunluk yaşayanlara verilen kupon, çocuk bakımının olağan maliyetlerini neredeyse tamamen karşılamaktadır. Ebeveynlerin özellikle kadınların çalışma yaşamına dönmelerini teşvik etmek amacıyla, gelir arttıkça miktar daha düşük olmakla birlikte, ortalamanın üzerinde geliri olan aileler de bir kupon alabilmektedir. Yapılan protokolle Bern’deki hemen hemen her kreş veya gündüzlü bakım kuruluşu kuponları kabul etmektedir. Bu kurumlara çocuk bakımı hizmetleri için farklı ücretler almasına izin verilmez ve verdikleri hizmeti sabit ücretlerle sunmaları zorunludur. 12 aya kadar olan çocuklar için verilen kupon, daha büyük çocuklar için olan kupona kıyasla %50 daha yüksektir. Bunun nedeni, bebeklerin bakımının daha fazla zaman harcanmasını gerektirmesi ve daha maliyetli olmasıdır. Kupon başvurusu yapmak isteyen ebeveynler, standart bir web uygulaması aracılığıyla bunu yapabilirler. Kuponlar belediye sınırları içinde her yerde kullanılabilir, böylece ebeveynlere uygun bir çocuk bakım kuruluşu seçme konusunda esneklik sağlanır. Bugüne kadar edinilen deneyimler, sistemin birçok ebeveyne finansal destek olmadan karşılayamayacakları çocuk bakımına erişim sağladığını göstermektedir.

Bulgaristan- Tundzha **A Local Level Policy Priority**

Bulgaristan'ın Tundzha Belediyesindeki erken çocukluk eğitimi ve bakımı (EÇEB) merkezlerine devam eden çocukların %70'ini oluşturan Roman çocuklardır. Çocukların katılımlarını desteklemek için belediye, çocuklar ve ebeveynler için ücretsiz toplu taşıma ve bir dizi ücretsiz hizmet sunmaktadır. Kreşler, ailelerle bağlantı kurarak ve sosyal, sağlık ve hukuki hizmetler gibi ek hizmetler sunarak ailelere ulaşmak ve çocukların ev/EÇEB/okul arasındaki geçişini desteklemek hedeflenmiştir. Böylece EÇEB'e katılım ve eğitim, belediyenin ilk önceliklerinden biri olmuştur ve yerel siyasi destek, merkezlerin başarısı için çok önemli olmuştur.

Belçika-Mechelen **Go Team**

Mechelen belediyesi sosyal hizmetler biriminde 2013 yılında oluşturulan Go Ekibi, ailelerle çok yakın çalışan ve genellikle haftalık ziyaretler yapan sosyal hizmet uzmanlarından oluşmaktadır. Ekip, yeterli barınma eksikliği, işsizlik, okula devamsızlık, madde kullanım bozukluğu, hijyen sorunları ve borç gibi sorunlarla karşı karşıya kalan daha ciddi durumlarda ailelere odaklanmaktadır. Aşırı yoksulluk içinde yaşayan aileleri güçlendirmek üzere çalışan Ekibin, ailelerin ihtiyaç duydu yoğun desteği sağlayabilmeleri için vaka yüklerinin olağandan daha düşük olmasına dikkat edilmektedir. Hizmet alanlar, polislin gençlik ve aile departmanı, öğrenci danışma merkezleri, okullar ve diğer kamu idarelerince ekibe yönlendirilir. Ekip, çok erken yaşların çocuğun gelişimi için önemini farkında olduğu için çok küçük çocuklar ve ayrıca hamile kadınlarla çalışmaya odaklanmakta ve çocukların refahını ve gelişimini iyileştirmek için ailelerin karşılaştığı sorunları bütünlük bir şekilde ele alarak erken müdahale sağlamaktadır.

Danimarka- Fredericia **Life Long Living**

Uzun süreli bakımın belediyeler tarafından sağlandığı Danimarka'da, Fredericia belediyesi, 15 yıl içinde mevcut yaklaşımlarla uzun süreli bakım ihtiyaçlarının karşılanmasının mümkün olmadığını görülmeye üzerine, yaşlıların, mümkün olduğunca uzun süre bağımsız yaşamalarını teşvik etmek ve desteklemek için yeni bir strateji geliştirmiştir. "Günlük yaşam için rehabilitasyon" yaklaşımıyla fizyoterapistler ve ergonomistlerden oluşan ekiplerle, birçok yaşlı insanın bakıma

gereksinim duyar hale gelmekten çıkartmak ve kendi kendine yeterlilik ve özerkliğini geliştirmek üzere bakım hizmetleri ile aktif ve sağlıklı yaşlanmanın önleyici tedbirlerini birleştirilmiştir.

Letonya- Riga **Cared Living Extended Home Care**

Letonya, Riga'da hayata geçirilen yeni bir modelle evde bakım hizmetlerinin kapsamını genişletilerek, gündüz bakım merkezine ulaşımın sağlanması, teknik yardımların sağlanması, bakım personeli ziyaretleri gibi hizmetler entegre hale getirilmiştir. Riga belediyesi sosyal yardım departmanı tarafından kuruluşların koordine edildiği bu yeni bir hizmet modeliyle yaşlıların evde daha uzun süre bağımsız yaşamalarını desteklemek hedeflenmiştir. Bu kapsamda hem yaşlı kişi hem de çevresi için bir ihtiyaç değerlendirmesi yapmak üzere gerçekleştirilen ve sayısı veya saati açısından bir sınırlılığı bulunmayan hane ziyaretleriyle kişiye ve ev ortamına göre bir bakım planının uyarlanması mümkün olabilmıştır. Yaşlıya hangi hizmetleri kullanacağını seçmede özgürlük tanıyan bu entegre bakım modelinde otomatik ışıklar, akıllı izleme ve düşme önleme sistemleri gibi bir dizi dijital teknoloji bu kapsamda hizmetlere dahil edilmiştir. Yaşlılar yatılı bakım ihtiyaçlarının %85'ini karşılar, kalan kısmı ise belediye tarafından karşılanır. Cared Living masraflarının tamamı ise belediye tarafından karşılanır.

Türkiye- İstanbul (Beşiktaş Belediyesi) **Engelsiz Beşiktaş/ Evde Bakım ve Muayene** **Hizmeti/Esenlik Hizmeti**

Beşiktaş Belediyesi, 65 yaş üstü veya engelli, kronik rahatsızlığından dolayı bakıma muhtaç kişilere yönelik ücretsiz Evde Sağlık ve Sosyal Destek Hizmeti ile kişilerin yaşam kalitesini

arttırarak ve ailelerine destek sağlayarak sağlıklı bir toplum oluşmasını hedefliyor.

Bu hizmet kapsamında yaşlılığı veya bedensel engelliğinedeniyleevindeözeltibbibakımaihtiyacı olan Beşiktaşlıların kişisel bakım da dâhil, sağlık ihtiyaçları aileleri ile birlikte yaşadıkları ortamda karşılanıyor. Bu proje; doktorlar, hemşireler, hastabakıcılar tarafından verilen, gerektiğinde; tıbbi danışma, acil yardım hizmeti ve hasta nakil ambulansı hizmetini kapsıyor. Hekim ve hemşire tarafından hastanın evinde muayenesi, reçetesinin düzenlenmesi, tıbbi değerlendirmesinin yapılması hizmetidir. Hemşirelik hizmeti, hemşire tarafından verilen hastanın evinde enjeksiyon, yara yanık pansuman katater uygulama Serum, kan takma-çıkarma, laboratuvar tetkikleri için kan, idrar alma, ateş ölçümü, idrar sondası, takma çıkarma, bakım planı yapma, hastanın durumu veya hastalığı hakkında hastayı veya çevresini bilgilendirme, konu ile ilgili eğitim verme şeklinde organize edilmiştir. Evde bakım hizmeti, hemşire ya da hastabakıcı tarafından verilen hizmetler bakım planına göre; hastaların aldığı-çıkardığı sıvı kontrolü ve kaydı, hastaya pozisyon verilmesi ve değiştirilmesi, hastanın ayağa kaldırılması, yürütülmesi, oturtulması, yemek yeme pozisyonu ayarlanması, yemek yiyemeyecek durumdakilere yardım edilmesi, günlük aktivitelerini tek başına yapamayacak durumdakilere verilen kişisel temizlik yıkanma, saç-sakal tıraşı vb. hizmetlerdir.

Esenlik hizmetiyle, ihtiyaçlarını karşılayamayan, öncelikli olarak 75+ yalnız yaşayan kentlilerin ve engelli/dezavantajlı kılınmış bireylerin hayatlarının kolaylaştırılması amaçlanıyor. Zamanlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri evlerinde sağlıklı, huzurlu ve güvenli bir ortam yaratılması hedefleniyor. Bu kapsamda “evde kuaför hizmeti”, “evde temizlik-hijyen desteği” ve “pratik ev düzenlemeleri hizmeti” Beşiktaş Belediyesi’nin uzman personeli tarafından vatandaşa yerinde hizmet olarak sunuluyor.

Fransa- Nantes Nantes Çocuk Bakım Hizmetleri Projesi

Nantes çocuk bakım hizmetleri projesi, belediyenin sosyal uyum genel müdürlüğüne bağlı erken dönem çocukluk bakım birimi tarafından koordine ediliyor. Proje, maddi gelir desteği alan aileleri hedefliyor ve özellikle ebeveyn veya ebeveynlerin iş aradığı ve bir işe devam edebilmek için sürdürülebilir bir çocuk bakımına ihtiyaç duyduğu vakaları hedefliyor. Ebeveynlerin ihtiyacını karşılamak üzere, hizmet kapsamında 25 ayrı

çok amaçlı çocuk bakım merkezi bulunuyor ve bu merkezlerden her biri farklı kapasite ve hizmetler sunuyor. Hizmetler arasında uzun vadeli, kısa vadeli, esnek ve acil bakım gibi hizmet türleri bulunuyor. 2011 yılında, Nantes kent yönetimi, Relais Nord adında tek bir hizmet noktası açtı. Buranın amacı ailelerin çocuk bakım ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmamak ve her bir özgün vaka için uygun hizmeti tayin etmek. Çocuk bakım tesislerindeki her türlü yer talebi, bu tek birim vasıtasıyla işleme alınıyor. Yer bulunmaması halinde, ebeveynlere alternatif bir çözüm bulabilmeleri için yardımcı olunuyor. 2013 yılından bu yana, belediyenin yönetiminde olmayan çocuk bakım hizmetleri de buraya bağlanmış durumda. Bu da kentte yaşayan ailelerin ve özellikle de tek yaşayan ebeveynlerin hayatlarını önemli ölçüde kolaylaştırıyor. Bu planın uygulamaya konmasının bir sonucu olarak, tümü kadın ve bekar ebeveyn olmak üzere 60 kişi iş hayatına geri dönebilmiş veya mesleki eğitim alabilmiş durumda. Sonuç olarak yerel emek piyasasına da faydalı olunmuş ve ilgisi bulunan kadınların hayatlarında olumlu bir etki bırakılmıştır. Ayrıca emek piyasasında toplumsal cinsiyet eşitliği sorununa da olumlu bir çözüm etkisi yaratabilmiştir.

Danimarka-Aarhus A Safe Start In Life

Aarhus Belediyesi tarafından 2014-2017 yılları arasında pilot uygulama olarak hayata geçirilen ‘Hayatta güvenli bir başlangıç’ projesi ile kreşlerde (0-3 yaş) sunulan hizmetleri, yeni doğan bebekleri olan ebeveynlerin yararına genişletilerek, doğumdan sonraki ilk yıl boyunca ebeveynlere hizmet veren profesyonel hemşireler ile ebeveynlerin yakın bir işbirliği içinde çalışarak emzirme, bebeği uyutma, çocuğu gelişimine katkı sunan faaliyetler vb. gibi konularda ebeveynlere destek hizmetleri sağlanmıştır. Proje kapsamında ayrıca ebeveynlerin, bir kreş ile ilişki kurarak pedagoğlarla tanışmaları da teşvik edilmiş ve böylece çocuk 10-12 aylık olduğunda kreşe başlaması için hazırlık çalışmaları yürütülmüştür.

Slovenya-Ljubljana Specialized Departments For Preschool Children With Autism

Ljubljana Belediyesi tarafından Ljubljana’daki Pediatri Kliniğinin Otizm Departmanının uzman rehberliği ile üç anaokulunda otizmlilik okul öncesi çocuklar için özel bölümler açılmıştır. 2018’den itibaren, bir anaokulu, normatif bilişsel gelişime

sahip, uyum sağlama becerileri düşük, yüksek işlevli otizmli çocuklardan oluşan bir grup çocuğu kabul etmektedir. Ancak iki anaokulu 2020'de bölümler açarak, diğer temel gelişim alanlarında geride kalmış, uyum becerilerinde azalma olan düşük işlevli otizmli çocukları kabul etmeye başlamıştır. Her üç bölüm de profesyoneller, çocuğun bağımsızlık, sosyalleşme, iletişim ve düşünme esnekliği becerilerini en iyi şekilde geliştirmek için kişiselleştirilmiş bir programa göre çocuklarla çalışmakta, çocuklara günlük rutinleri boyunca eşlik etmekte ve anaokulu programları arasındaki geçişi planlanmaktadır. Uzman bölümler, en fazla 6 çocuktan oluşan bu küçük sınıflar olarak anaokullarının diğer bölümleri arasında yer almaktadır.

Hollanda- Utrecht Pink Passkey Project

Hollanda'nın Utrecht şehrinde, yaşlı LGBTİ insanlar artık LGBTİ'leri kapsayan sağlık ve huzurevi tesisleri için daha fazla fırsata sahipler. Pink Passkey elçileri sadece sağlık hizmeti sunucularını değil, aynı zamanda huzurevlerinde ve yaşlılar için bakım evlerinde yaşayanları da eğitiyor. Proje, yerel politika yapıcılar, sağlık kurumları, sağlık sigortası şirketleri ve COC arasındaki iş birliğine iyi bir örnektir.

İsrail- Tel Aviv The TLV LGBTQ Center

Tel Aviv Belediyesi tarafından LGBTQ'lara yönelik çeşitli hizmetlerin sunulduğu merkez, şehir merkezinde Meir Park'ta restore edilmiş bir Bauhaus binasında yer almaktadır. Etrafında duvar veya çit bulunmayan bina, doğrudan parka açılıyor. Zemin kat ve terasta popüler bir kafenin yanı sıra bir oditoryum, resepsiyon masası ve unisex banyolar bulunmaktadır. Üç üst katta bir

toplantı odası ve küçük çocuklar için kapalı bir oyun alanı, tiyatro grupları için prova odası, çeşitli LGBTQ örgütlerinin ofisleri ve Clalit HMO'nun LGBTQ ihtiyaçlarına odaklanan bir sağlık kliniği de dahil olmak üzere topluluk etkinlikleri için kullanılan birkaç oda bulunmaktadır. Halka açık olan Merkez, Tel Aviv-Yafo Belediyesi tarafından finanse edilen bir belediye kurumudur. LGBTQ'ların ihtiyaçlarının haritasını çıkaran 2004 tarihli bir anketin ardından 2008'de kapılarını açtı. Yasal, tıbbi, psikolojik yardım, yardım hattı, çocuk bakımı, vb hizmetlerin yanı sıra birçok aktif grup ("chuggim"), sosyal grup ve ayrıca tedavi grupları bulunmaktadır. Kültürel etkinlikler, drag gösterileri, oyunlar, performanslar, partiler ve sanat sergileri bulunmaktadır. Ayrıca yaşlı topluluk üyelerinin yaşadığı yalnızlıkla savaşılan özel bir proje yürütülmekte, transgenderler için iş bulma konusunda destek sağlamaktadır. Merkezde LGBTQ sağlık hizmetleri konusunda uzmanlaşmış bir klinik bulunmakta, terapist desteği sağlanmakta, isteyenlere HIV testi yaptırma olanağı sunulmaktadır.

Türkiye- İstanbul (İstanbul Büyükşehir Belediyesi) Kısa Mola Merkezi

4-14 yaş arasında özel gereksinimi olan çocuklar, aileleri tarafından İBB'nin Kısa Mola Merkezine bırakılabilecek. Kısa Mola Merkezleri, 08.30 ile 17.00 saatleri arasında hizmet verecek. İlk etapta Maltepe Orhangazi Şehir Parkı'nda hizmet vermeye başlayan Kısa Mola Merkezlerinin sayısı önümüzdeki yıl sonunda 10'a yükselecek. Aileler, çocuklarını bu merkezlere haftada bir kere, 3 saat boyunca bırakabilecek. Kısa Mola Merkezlerine çocuklarını bırakmak isteyen aileler için ulaşım konusunda da yardımcı olunacak. Merkezde, 1 çocuk bakım elemanı (özel eğitim gerektiren bireyler), 1 çocuk gelişimi meslek elemanı, 4 eğitmen, 3 destek personeli (yardımcı hizmetler), 1 şoför (yolcu taşıma), 1 veri giriş elemanı olmak üzere 11 personeli bulunuyor.

KENTSEL BAKIM HİZMETLERİ

ULUSLARARASI BELGELER

1. Avrupa Birliği. (2003). Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Meclisi Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı.
<https://rm.coe.int/1680703901>
2. Avrupa Birliği. (2005). Avrupa'da Sürdürülebilir Topluluklar Üzerine Bristol Mutabakatı.
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/122_1.pdf
3. Avrupa Birliği. (2000). Temel Haklar Şartı.
https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Temel_Haklar_Sarti%E2%80%8B.pdf
4. Avrupa Birliği. (2017). Avrupa Sosyal Haklar Sütunu.
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights_en
5. Avrupa Birliği. (2011). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Avrupa Paketi 2011-2020.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011XG0525%2801%29#ntr11->
6. Avrupa Komisyonu Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi. (2006). Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı.
https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/charte_egalite_tr.pdf
7. Avrupa Komisyonu. (2010). Kadın ve Erkek Eşitliği Taahhüdünün Güçlendirilmesi: Avrupa Kadın Şartı.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aem0033>
8. Avrupa Konseyi. (1950). Avrupa Konseyi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.
https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/09/01/AIHS_TUR.pdf
9. Avrupa Konseyi. (1950). Avrupa Sosyal Şartı.
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/07/29/AvrupaSosyalSarti.pdf>
10. Avrupa Konseyi. (2002). Avrupa Konseyi Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi.
<http://www.ceidizleme.org/ekutuphane/search>
11. Avrupa Konseyi. (1996). Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı.
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/07/29/GozdenGecirilmisAvrupaSosyalSarti.pdf>
12. Avrupa Konseyi. (2001). Avrupa Konseyi Kentlilerin Yerel Kamu Yaşamına Katılımına İlişkin Tavsiye Kararı.
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/144_1.pdf
13. Avrupa Komisyonu (2010). Kadın ve Erkek Eşitliği Taahhüdünün Güçlendirilmesi: Avrupa Kadın Şartı.
14. Birleşmiş Milletler. (1989). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme.
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf>
15. Birleşmiş Milletler. (2005). Birleşmiş Milletler Dünya Kent Hakkı Şartı.
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/133_1.pdf
16. Birleşmiş Milletler. (2007). Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmesi.
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/EngellilerinHaklarinalliskinSozlesme.pdf>
17. Birleşmiş Milletler. (1966). Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme.
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/EkonomikSosyalKulturelHaklarSozlesmesi.pdf>

18. Birleşmiş Milletler. (1965). Birleşmiş Milletler Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme.
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/IrkAyrımcılığınınOrtadanKaldırılmasınaDairSozlesme.pdf>
19. Birleşmiş Milletler. (1948). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi.
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/01/EvrenselBeyanname.pdf>
20. Birleşmiş Milletler. (1966). Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme.
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/MedeniVeSiyasiHaklaralliskinSozlesme.pdf>
21. Birleşmiş Milletler. (2001). Birleşmiş Milletler Yeni Binyılda Kentler Ve Diğer Yerleşimlere İlişkin Deklarasyon'la İlgili S-25/2 Sayılı Birleşmiş Milletler Kararı.
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/154_1.png
22. Birleşmiş Milletler. (1996). Habitat II Hedef ve İlkeler, Taahhütler ve Küresel Eylem Planı.
<https://webdosya.csb.gov.tr/db/habitat/editordosya/file/dokumanlar/Istanbul%20Deklerasyonu.pdf>
23. Birleşmiş Milletler. (2016). Habitat III Yeni Kentsel Gündem.
<https://uploads.habitat3.org/hb3/NUA-English.pdf>
24. Birleşmiş Milletler. (2015). Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi.
<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html>
25. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme. (2005). 7 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f7%2fRev.1&Lang=en
26. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme. (2006). 9 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f9%2fCorr.1&Lang=en
27. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme. (2011). 13 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f13&Lang=en
28. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme. (2013). 17 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f17&Lang=en
29. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme. (2013). 20 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f20&Lang=en
30. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi. (2016). 3 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/3&Lang=en
31. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi. (2016). 4 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/4&Lang=en
32. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi. (2017). 5 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/5&Lang=en
33. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi. (2018). 6 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/6&Lang=en

34. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi. (1991). 4 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCESCR%2fGEC%2f4759&Lang=en
35. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi. (1994). 5 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCESCR%2fGEC%2f4760&Lang=en
36. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi. (1995). 6 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCESCR%2fGEC%2f6429&Lang=en
37. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi. (2005). 16 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2fC.12%2f2005%2f4&Lang=en
38. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi. (2007). 19 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2fC.12%2fGC%2f19&Lang=en
39. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi. (2016). 23 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2fC.12%2fGC%2f23&Lang=en
40. Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi (2000). 27 nolu Genel Tavsiye.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCERD%2fGEC%2f7499&Lang=en
41. Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi (2002). 29 nolu Genel Tavsiye.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCERD%2fGEC%2f7501&Lang=en
42. Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi (2011). 34 nolu Genel Tavsiye.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2fC%2fGC%2f34&Lang=en
43. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi. (2000). 28 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2f21%2fRev.1%2fAdd.10&Lang=en
44. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi. (2019). 36 nolu Genel Yorum.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fGC%2f36&Lang=en
45. Birleşmiş Milletler. (1979). Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW).
<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/KadinlaraKarsiAyrimciliginOnlenmesiSozlesmesi.pdf>
46. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi. (1994). 21 nolu Genel Tavsiye.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT/CEDAW/GEC/4733&Lang=en
47. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi. (1997). 23 nolu Genel Tavsiye.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT/CEDAW/GEC/4736&Lang=en
48. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi. (2008). 26 nolu Genel Tavsiye.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/2009/WP.1/R&Lang=en

49. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi. (2010). 27 nolu Genel Tavsiye.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/GC/27&Lang=en
50. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi. (2017). 35 nolu Genel Tavsiye.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/GC/27&Lang=en
51. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi. (2018). 37 nolu Genel Tavsiye.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/GC/37&Lang=en
52. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi. (2020). 38 nolu Genel Tavsiye.
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/GC/38&Lang=en
53. Birleşmiş Milletler. (1985). Birleşmiş Milletler 3. Kadın Konferansı, Nairobi.
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/452_1.pdf
54. Birleşmiş Milletler. (1995). Birleşmiş Milletler 4. Kadın Konferansı, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu.
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/457_1.PDF
55. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu [UNESCO]. (2000) Herkes İçin Eğitim Dakar Eylem Çerçevesi.
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/661_1.pdf
56. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu [UNESCO]. (2004). Kadınların Kent Hakkı Şartı.
<http://www.ceidizleme.org/ekutuphane/search>
57. Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler [UCLG]. (2011). Kentte İnsan Hakları Gündemi Küresel Sözleşmesi.
https://www.uclg-cisd.org/sites/default/files/UCLG_Global_Charter_Agenda_HR_City_0.pdf
58. Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğiyle İlişkili Olarak Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Uygulanmasına Dair Yogyakarta İlkeleri (2017).
<https://kaosgldernegi.org/images/library/yogyakarta-web.pdf>
59. Kadınların Kent Hakkı Manifestosu. (2019).
<http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/yazilar/2874/feminist-ceviri-kadinlarin-sehir-hakki>
60. Promotion Committee of the Mexico City Charter for the Right to the City. (2010). Mexico City Kent Hakkı Sözleşmesi.
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/146_1.pdf
61. Uluslararası Çalışma Örgütü [ILO]. (1975). Kadın İşçiler için Fırsat ve Muamele Eşitliği Deklarasyonu.
https://labordoc.ilo.org/discovery/fulldisplay/alma993963823402676/41ILO_INST:41ILO_V2
62. Uluslararası Çalışma Örgütü [ILO]. (1981). ILO 156 Sayılı Erkek ve Kadın İşçiler için Eşit Fırsatlar ve Muamele-Aile Sorumlulukları Olan İşçiler Sözleşmesi.
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/198_1.pdf
63. Uluslararası Çalışma Örgütü [ILO]. (2011). ILO 189 Ev işçileri için İnsani Çalışma Koşulları ile İlgili Sözleşme .
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/817_1.pdf

GÜVENLİ VE EŞİT KENT POLİTİKALARI: *Uluslararası Standartlar Ve İyi Uygulama Örnekleri*

